

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Yhteisöllisyyttä yli rajojen - opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden ryhmäprojekti Otaniemen Laureassa

Pasanen, Riikka & Toikko, Anne

2011 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Yhteisöllisyyttä yli rajojen - opettajatuutoreiden ja
opiskelijatuutoreiden ryhmäprojekti Otaniemen Laureassa

Pasanen Riikka & Anne Toikko
Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan
koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2011

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila
Sosiaalialan koulutusohjelma
Luovien toimintojen suuntautumisvaihtoehto

Tiivistelmä

Pasanen Riikka & Toikko Anne

Yhteisöllisyyttä yli rajojen - opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden ryhmäprojekti Otaniemen Laureassa

Vuosi 2011 Sivumäärä 62

Opinnäytetyömme liittyy -TO CARE, TO DARE, TO SHARE - AMMATTIKORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN (CDS) hankkeeseen. Projekti on valtakunnallinen ammattikorkeakoulujen yhteistyöhanke. Projektista vastaa ja sitä koordinoi Diak-ammattikorkeakoulu. Hankkeen tarkoituksena on syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa luomalla ennen kaikkea "varhaisen puuttumisen malleja sekä malleja opiskelijan työkykyisyyden ylläpitämiseksi." Hankkeen tavoitteena on luoda toimenpiteitä, joiden avulla havainnoidaan varhaisen vaiheen syrjäytymisriskejä sekä luodaan osallisuutta ylläpitävä ilmapiiri opiskelijoille. Hankkeessa kohderyhmänä ovat ammattikorkeakouluopiskelijat sekä ammattikorkeakoulujen avainhenkilöt.

Näiden tavoitteiden pohjalta suunnittelimme uuden ryhmäyttämisen toimintamallin tukemaan opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden yhteistyötä, jonka tarkoituksena on tukea uusien opiskelijoiden opintojen aloitusta, ryhmäytymistä sekä ennaltaehkäistä opiskelijoiden syrjäytymistä. Toiminta perustuu osallisuuteen, yhdessä tekemiseen ja toiminnallisiin menetelmiin. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on toteutettu yhteistyössä Otaniemen Laurean opettaja- ja opiskelijatuutoreiden kanssa. Opinnäytetyöprosessimme aikana teimme yhteistyötä LaureAMKon sekä muun Laurean henkilöstön kanssa.

Tarkoituksena oli madaltaa opettajien ja opiskelijoiden kynnystä toimia yhdessä. Saimme toiminnastamme positiivista palautetta ja kehittämämme ryhmäyttämisen toimintamalli koettiin käyttökelpoiseksi. Yhtenä tärkeänä tavoitteena oli mahdollistaa kehitetyn ryhmäyttämisen toimintamallin jatkuminen sekä sen edelleen kehittäminen. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kehittämämme malli avaa mahdollisuuden tuutoreiden yhteistyöhön ja näin ollen tämä yhteistyö tukee uusien aloittavien ryhmien ryhmäytymistä. Tavoitteiden arviointimenetelminä toimivat palautekeskustelu, e-lomakkeella toteutettu kysely sekä omat havainnot sekä keskustelut toiminnan jälkeen.

Osa opinnäytetyötämme on kirjoittanut artikkeli CDS-hankkeen julkaisusarjaan ohjaajamme kanssa. Artikkelin osaltaan edesauttaa tavoitettamme tuoda mallia entistä paremmin näkyväksi. Artikkelin julkaistaan keväällä 2011.

Asiasanat: sosiaalinen pääoma, hyvinvointi, syrjäytyminen, yhteisöllisyys, opiskeluyhteisö, voimavarat, ryhmä, ohjaaminen, toiminnalliset menetelmät, tuutorointi

Vuosi 2011 Sivumäärä 62

Laurea University of Applied Sciences
Tikkurila
Bachelor of Social Services
Creative Activities Option

Abstract

Pasanen Riikka & Toikko Anne

Communality over limits - teacher tutor's' and student tutor's' group project at Laurea Otaniemi

Year	2011	Pages	62
------	------	-------	----

This activity-based thesis is involved in TO CARE, TO DARE, TO SHARE - PREVENTION OF MARGINALISATION DURING STUDIES AT UNIVERSITIES OF APPLIED SCIENCES. The Project is a national cooperation project of polytechnics. Diaconia University of Applied Sciences co-ordinates this project and is responsible for this project. As a purpose of the project is preventing the displacing in studies. The project aims at creating measures to observe risk of marginalization at an early stage and creating an atmosphere that supports participation. Key persons in this project of polytechnics are the students and staff. The goal of CDS-project is to prevent the interrupting of studies and the delay in completing studies; by supporting the students' welfare and by relieving problems.

Based on CDS-project's goals we designed a new model to support the new students' studies and to prevent the displacing of students. The purpose is to support the teacher's-tutor's and student tutors' in forming their new student groups. The operation is based on participation and doing things together by activity-based methods. The functional part of this thesis has been carried out in cooperation with teachers, students, Laureamko and staff from Laurea, Otaniemi and Tikkurila unit.

Our goal was to create a pattern, which allows teacher tutor's and student tutor's to operate together better than before. The purpose is to lower the teacher's and student's threshold to operate together. One important objective is to enable the continuation of the developed approach and its further development. Our evaluating methods were feedback discussion, internet questionnaire, our own observations and discussions after the action. We can state as conclusions, that our model is useful and it should be taken and should be developed into use.

Part of our thesis is to write an article in the publication series of the CDS project, with our controller. The article for its part facilitates our objective to bring the model more visible. The article will be published in spring 2011.

Keywords: social capital, welfare, displacing, communality, studycommunity, resources, group, directing, activity-based methods, tutoring

Year	2011	Pages	62
------	------	-------	----

Laurea University of Applied Sciences
Tikkurila
Bachelor of Social Services
Creative Activities Option

Abstract

Sisällys

1	JOHDANTO	6
2	TAVOITTEET	7
	2.1 CDS- hankkeen tavoitteet	7
	2.2 CDS-hankkeen haasteet	8
	2.3 Opinnäytetyömme tavoitteet	8
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	10
	3.1 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden elämänvaiheet	10
	3.1.1 Aikaisemmat tutkimustulokset opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarpeesta	11
	3.1.2 Sosiaalinen pääoma	12
	Opiskelukykymalli	13
	3.1.3 Opiskelijan voimavarat	14
	3.2 Tuutorointi	15
	3.3 Ryhmä	17
	3.3.1 Ryhmäilmiö	17
	3.3.2 Ryhmän ohjaaminen	18
	3.4 Toiminnalliset menetelmät	20
4	TOTEUTUNUT TOIMINTA OPINNÄYTETYÖ PROSESSISSA	22
	4.1 Toimintakerran valmistelu	25
	4.2 Prosessin kuvaus - toteutunut toiminta	26
	4.3 Palautekeskustelu tutorsihteerin kanssa	28
	4.4 E-lomakkeen kysymykset	29
	4.5 Osallistuminen VirVe-seminaariin	30
	4.6 Artikkelit	33
5	TUTKIMUS - JA ARVIOINTIMENETELMÄT	34
	5.1 Toimintatutkimus	34
	5.2 Arviointimenetelmät	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
	6.1 Johtopäätökset toimintakerrasta	38
	6.2 Johtopäätökset palautteiden pohjalta	45
	6.3 Mallin käyttöönotto	46
7	POHDINTA	48
	LIITE 1: Eettinen kompetenssi tehtävä	53
	LIITE 2: Toimintamallin runko	57
	LIITE 3: E-lomake	59
	LIITE 4: Virtaa vertaisohjaukseen! seminaariohjelma	61
	LIITE 5: Virve seminaarin powerpoint - esityksemme	Error! Bookmark not defined.

1 JOHDANTO

Hyvinvointi, yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen, muiden huomioiminen, listaa voi jatkaa vaikka miten pitkälle. Yhteiskunnassamme nostetaan yhä enemmän keskusteluun ihmisten hyvinvointiin liittyvät asiat. Jatkuvasti kysytään, minne vanha kunnon yhteisöllisyys sekä toisista välittäminen on kadonnut. Lehdistä lukemalla mieleen tulee enemmän ihmisten pahoinvointi kuin hyvinvointi. Etusivun uutiset kertovat väkivallasta ja hirmuteoista paljon enemmän kuin rakkaudesta, ilosta ja onnellisuudesta. Viime vuosikymmenten aikana lisääntynyt levottomuus ja muutaman viime vuoden aikana tapahtuneet dramaattiset väkivallanteot ovat valitettavasti jo tulleet osaksi Suomalaista yhteiskuntaa.

Millä tavoin voimme muuttaa yhteiskunnan tai edes murto-osan sen ihmisistä kohti yhteisöllisyyttä? Tätä samaa on pohtinut Jyväskylän yliopiston tutkija Pekka Räihä. Hän peräänkuuluttaa yhteisöllisempää koulua ja sen vierautta nykyisille opettajille. Hän kysyy, olisiko aika nimetä koulukulttuurimme uudestaan? Yksittäisen oppilaan tietoja korostava ja mittaava kulttuuri vaihdettaisiin yksin jättämisen kulttuuriksi. Kiitettävä yksilöllinen suoriutuminen sulkee oppilaan pois yhteisöllisyydestä. Räihän mukaan osallistuminen yhteisön toimintaan sekä sen kehittämiseen olisi suotavaa. Ei vähiten viihtyvyyden takia vaan nykytyöelämän ja ylipäättänsä elämän edellytysten ja vaatimusten takia. Räihän mukaan opettajan koulutusta olisi uudistettava. Nykyisen koulutuksen ei niinkään pitäisi keskittyä opetettaviin aineisiin vaan sen

"pitäisi tarjota tuleville opettajille ohjattu pitkäkestoinen kokemus yhdessä tekemisestä, yhdessä olemisesta sekä yhdessä oppimisesta. ...ryhmässä olemisen kokemusten ja erilaisuuden on oltava koulutuksen lähtökohta". (HS, 6.10.2010: c7)

Tutkimukset puhuvat puolestaan; kaikilla korkeakouluopiskelijoilla ei ole hyvä olla. Tukea kaivataan entistä enemmän oman elämän hallintaan liittyvissä asioissa. Pelkästään opintoihin ja koulumenestykseen suuntautuva ohjaus kaipaisi muutosta. Ennaltaehkäisevä toiminta, ryhmässä toimimisen kokemukset, yhteisöllisyys sekä ohjaamisessa ja tuutoroinnissa opiskelijan kokonaisvaltainen huomioiminen voisi osaltaan edesauttaa hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. Siksi tämä työ on tehty. Avaamme opinnäytetyössämme kehittämäämme ryhmäyttämisen toimintamallia, jonka avulla saamme opettajat ja opiskelijat toimimaan yhteistyössä.

2 TAVOITTEET

Seuraavassa olemme esitelleet opinnäytetyöhömmö liittyvät tavoitteet, niin CDS-hankkeen kuin oman oppimisen kannalta merkitykselliset tavoitteet.

2.1 CDS- hankkeen tavoitteet

CDS-projektin kehittämistavoitteena on luoda neljä eri toimenpidemallia, joista vastaa kolme eri klusteria, eli toteutusalueita. Ensimmäisessä mallissa luodaan toimiva opiskelijaterveydenhuollon palveluketju, syrjäytymisriskien tunnistamiskäytäntö ja hoitoonohjauksen käytännöt ammattikorkeakoulujen henkilöstön käyttöön. Toinen malli keskittyy kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen ja hyviin käytäntöihin, joiden avulla tunnistetaan opiskelijoiden pahoinvointia sekä vastustetaan sitä. Opiskelijasyrjäytymistä on pyritty ehkäisemään jo monissa aiemmissa hankkeissa, kuten "Polulla" - sekä "Mielellään"- hankkeissa. (CDS: 3-4.) Polulla-projekti kohdistui ammattikorkeakouluopintojen ohjauksen ja opiskelijahuollon sekä psykososiaalisen tuen palveluiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Varsinainen kohderyhmä oli erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat. Projektin keskeisemmät toimenpiteet liittyivät ammattikorkeakouluopintojen ohjaus- ja tukipalveluiden rakentamiseen sekä oppimisen ja ammatillisen kehittymisen tukemiseen. Yksi toimista oli opiskelija- ja opettajatuutoritoiminnan kehittäminen. Projekti pyrki tukemaan opiskelijatuutorien toimintaa, sillä vertaistukeen perustuva ohjaus ammattikorkeakouluopiskelussa on varsin keskeistä. (Marttila & Häkkinen, 2008: 21,24.)

CDS- hankkeen kolmas malli suuntaa ammattikorkeakoulujen avainhenkilöstön koulutukseen syrjäytymisriskien tunnistamiseksi. Tavoitteena on laatia yhteiset ohjeet ja työmenetelmät, jotta voidaan tunnistaa ongelmat varhaisessa vaiheessa. Päämääränä on kouluttaa avainhenkilöstö siten, että heillä on taitoa tunnistaa opiskelijan oireita varhaisessa vaiheessa käyttäen hoitoonohjausmenetelmää. (CDS:4-5). Neljäs ja viimeinen malli keskittyy välittävän ilmapiirin kehittämiseen. Välittävän oppimisilmapiirin luomiseksi toteutetaan erilaisia yhteistilaisuuksia, joissa käytetään apuna toiminnallisia menetelmiä. Näillä vahvistetaan ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden ja henkilöstön yhteisöllisyyttä. Laurea ammattikorkeakoulu kuuluu Diak Etelä -alueeseen, joka keskittyy neljänteen toimenpidemalliin.

2.2 CDS-hankkeen haasteet

Hankkeen tavoite, syrjäytymisen ehkäisy ja siihen liittyvät riskitekijät eivät ole niin yksiselitteisiä asioita. Syrjäytymisen ehkäisy on haastavaa, koska ennakointi ja havainnointi eivät ole yhtä helposti havaittavissa kuin esimerkiksi päihdeongelmien tunnistaminen. Tämän hankkeen yksi tukipilari on siis toimiva ja rehellinen dialogisuus, niin opiskelijoiden, opettajien, sekä hankkeen työntekijöiden välillä. Tätä dialogista yhteistyötä tarvitaan ennaltaehkäisemään jopa mahdollisia turvallisuusriskejä. Esimerkiksi alalle soveltumattomuudesta opiskelijasta voi syntyä turvallisuusriskejä erityisesti silloin, kun opiskelijalla on vakava psykoottinen häiriö, johon ei ole saatu riittävää hoitovastetta, hänellä on vakava asosiaalisesti väritynyt persoonallisuushäiriö tai hänellä on hallitsematon vakava päihde- tai huumeriippuvuus. (CDS: 2.)

2.3 Opinnäytetyömme tavoitteet

Seuraavat kolme tavoitetta olemme asettaneet opinnäytetyömme henkilökohtaisiksi tavoitteiksi.

- Luoda ryhmäyttämisen toimintamalli, joka ennaltaehkäisee ammattikorkeakouluopiskelijoiden syrjäytymistä
- Madaltaa opettajien ja opiskelijoiden välistä kuilua
- Mahdollistaa kehitetyn ryhmäyttämisen toimintamallin jatkuminen ja edelleen kehittäminen

Haluamme siis luoda ryhmäyttämisen toimintamallin, joka ennaltaehkäisee ammattikorkeakoulu opiskelijoiden syrjäytymistä, koska juuri tästä on kyse CDS-hankkeessa. Uskomme, että ryhmässä on voimaa. Aloittavan ryhmän ryhmäyttämällä on mielestämme suuri vaikutus opiskelun aloittamisen tueksi. Hyvä ryhmä luo aloittavalle opiskelijalle vahvan tukiverkoston, joka olemassaolollaan ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Näemme, että ammattikorkeakoulu opettajien ja - opiskelijoiden välinen "kuilu" on liian suuri, ja mielestämme sitä tulisi madaltaa. Opettajilla on oma yhteisö ja opiskelijoilla omansa. Yhteisöllisyys saisi näkyä enemmän ammattikorkeakouluissa, ja uskomme, että opettajien ja oppilaiden välistä yhteistyötä parantamalla tähän voisi tulla muutos. Mielestämme yhteistyö opettajien sekä oppilaiden kesken ei ole kenellekään haitaksi, vaan keskinäinen dialogisuus voisi tukea molemminpuolista työtä ammattikorkeakouluissa.

Tahdomme myös, että kehittämämme ryhmäytämisen toimintamalli jäisi jokavuotiseen käyttöön kouluihin, ja pyrimmekin siihen, että jatkossa ryhmäytämisen toimintamalliamme kehitettäisiin. Jatkossa tarpeet tämän tyyppiselle toiminnalle varmasti muuttuvat, joten mikä olisikaan hienompaa, kuin luoda hyvä perus toiminta pohja, mitä voi tarpeen tullen käyttää hyödyksi ja helposti muokata omiin tarpeisiin sopivaksi.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Olemme koonneet tähän opinnäytetyömme teoreettisen viitekehysten. Käsittelemme ensimmäisenä ammattikorkeakouluopiskelijoiden elämänvaiheita josta siirrymme sosiaalisen pääoman tärkeyteen, tuutorointiin sekä ryhmään. Tämän jälkeen tarkastelemme toiminnallisia menetelmiä niin teorian kuin oman osaamisemme kautta.

3.1 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden elämänvaiheet

Suurin osa ammattikorkeakoulussa opiskelevista ovat iältään 20-35 -vuotiaita. Tämä elämänvaihe on varhaisaikuisuuden aikaa, joka käsittää ikävuodet 20/21-27/28. Kyseistä vaihetta voi luonnehtia minuuden kehitysvaiheeksi, jolloin elämässä alkaa laaja keskijakso. Kokemus minästä ja minuudesta on selkiytynyt nuorella jo aiempina vuosina, mutta varhaisaikuisuuden vaihe vahvistaa minuutta ja saa sen ”puhkeamaan kukkaan” (Turunen, 2005: 145). Maailma kohdataan avoimemmin ja suojattomammin, se herättää ihmisen tutkimaan itseään ja ympäröivää maailmaa. Yksilö joutuu kiinteästi tekemisiin sosiaalisen todellisuuden kanssa, jolloin hän rakentaa omia persoonallisia valmiuksiaan. Persoonaa rakentuu kosketuksista yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. (Turunen, 2005: 146.)

Elämäntaidon ja selviytymisen kirjassa kuvataan elämänvaiheita lapsuudesta aikuisuuteen. Kari Pylkkänen kuvaa vuosia 18-23 myöhäisnuoruuden vaiheeksi. Tässä elämänvaiheessa kehitystä tukevia ja vahvistavia tekijöitä ovat ensisijaisesti hyvä suhde muihin oman ikäisiin sekä riittävä tuki aikuisilta itsenäistyminen tiellä. Ammatilliseen suuntautumiseen ja työhön valmistuminen kuuluu oleellisena tähän vaiheeseen. Pylkkänen määrittelee nuoruusiän päättyväksi noin 23 vuoden tienoilla, johon mennessä nuorelle on kehittynyt aikuiselle tyypilliset psyykkiset rakenteet sekä persoonallisuuspiirteet. (Pylkkänen, 1997: 102-103.)

Persoonallisuuden muodostuminen henkilökohtaisten kokemusten kautta on merkityksellisempää kuin aiemmin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi työhön ja opiskeluun liittyviä kokemuksia. Aikuinen ei yksinkertaisesti kehity ilman sosiaalisia yhteyksiä ja niistä syntyviä kokemuksia (Turunen, 2005:146). Varhaisaikuisuuden vaiheessa yksilö kohtaa yhteiskunnan, sen haasteet ja velvollisuudet. Yksilö kohtaa niin henkisen kuin aineellisen ympäristön ja suorastaan tulee sen kuvaksi. Tämän vaiheen myötä yksilölle rakentuu ”sosiaalinen persoona”, identiteetti. (Turunen, 2005:146).

3.1.1 Aikaisemmat tutkimustulokset opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarpeesta

Yliopisto-opiskelijoiden sosiaalista tukea ja positiivista mielenterveyttä on tutkittu Mari Mäenpään pro gradussa "Laajempi ystäväpiiri-keveämpi mieli?". Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yliopisto-opiskelijoiden saaman sosiaalisen tuen yhteyttä opiskelijoiden positiiviseen mielenterveyteen. Mitkä ovat tuen lähteet ja kokevatko opiskelijat saavansa tarpeeksi sosiaalista tukea? (Mäenpää, 2008: 2.) Tutkimuksen tulosten perusteella opiskelijat saavat eniten sosiaalista tukea ystäviltä, seurustelukumppanilta sekä omalta perheeltä. Yliopiston henkilökunnalta tukea ei juurikaan saatu. Tutkimuksessa yli puolet opiskelijoista koki saavansa erittäin vähän tai melko vähän tiedollista tukea yliopiston henkilökunnalta. Mäenpää toteaaakin, että opinto-ohjaus, tuutorointi sekä muu tiedollinen tuki on riittämätöntä yliopistossa. Hän painottaa, että opinto-ohjausta olisi tärkeää kehittää, ei ainoastaan määrällisesti vaan myös laadullisesti siten, että se vahvistaisi opiskelijan itseluottamusta oppijana ja hänen arviota omista kyvyistään suoriutua opinnoista eli niin sanottua "akateemista itsetuntoa". (Mäenpää, 2008: 59-60.)

Laurea ammattikorkeakoulussa on teetetty 2005 vuonna tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää opiskelijan ohjausta ammattikorkeakoulun sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla ja sen pohjalta kehittää sitä. Tutkimuksesta julkaistu artikkeli Opiskelijälähtöisen ohjauksen kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla on osa Laurean julkaisusarjaa. Artikkelin ovat kirjoittaneet Eila Toiviainen sekä Arja Piirainen. Tutkimusaineisto on koottu syksyllä 2005 opintonsa aloittaneilta opiskelijoilta (Toiviainen & Piirainen, 2008: 59).

Tutkimuksen pohjalta on tuotu esiin ammattikorkeakouluun hakeutuvien opiskelijoiden profiilia. Nykyään koulutukseen hakeutuvilla on kova kilpailu ammattikorkeakoulu opiskelupaikasta. Voi olla myös haasteellista pysyä kiinni opiskelussa. Artikkelissa mainitaan myös yleisemmät syyt opiskeluiden keskeyttämiselle, joita ovat esimerkiksi väärä alavalinta, töihin meno tai yliopistoon opiskelemaan pääsy. Paikkakunnan vaihto voi johtaa keskeyttämiseen sosiaali- ja terveysalalla opiskelevien keskuudessa. Artikkelissa kerrotaan että opiskelijat ammattikorkeakoulussa ovat tyytyväisempiä opintojen käytännönläheisyyteen kun taas tyytymättömyyttä aiheuttavat opetus, opettajien heikot opetustaidot ja pedagoginen osaaminen. (Toiviainen & Piirainen, 2008: 53-54.) Pohdinnassa kirjoittajat korostavat ohjaajien sekä opettajien toiminnan merkitystä opiskelijalle. Opiskelija kaipaa osallistumista, muiden kanssa työskentelyä, kunnollista opetusta ja vastuun jakamista. Ohjauksessa on siis kiinnitettävä entistä enemmän huomiota opiskelijan odotusten ja tavoitteiden sekä osaamisen selvittämiseen. (Toiviainen & Piirainen, 2008: 76.)

Tikkurilan Laureassa on teetetty hyvinvointikysely opiskelijoille syksyllä 2009. Kyselyn tulosten pohjalta opiskelijat osasivat hyvin nimetä asiat, joihin tarvitsevat apua. Toiveet saada apua terveyteen, opiskeluun ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa vastasivat hyvin tutkimuksessa esiin tulleita ongelmia. Niissä korostuvat opiskeluongelmien lisäksi stressinhallinnan taidot, jännittäminen, itsetunto- ja ihmissuhdeongelmat, mutta myös ravitsemus, liikunta, painonhallinta ja ergonomia-asiat. Opiskelijat toivoivat saada lisää tietoa itselleen sekä tunnettavuutta hyvinvointia lisäävistä palveluista. He ehdottivat, että heidän hyvinvointiaan tuettaisiin opetusta ja ohjausta kehittämällä. (Hyvinvointikyselyn tuloksia, Tikkurila 2009.)

Kaikissa edellä mainituissa tutkimuksissa korostuu ohjauksen merkitys opiskelijoiden näkökulmasta. Ohjausta sekä tuutorointia toivotaan määrällisesti lisää. Tikkurilan toimipisteessä teetetyn hyvinvointikyselyn perusteella ohjausta ja tuutorointia olisi hyvä kehittää, jolloin se tukisi opiskelijoiden hyvinvointia.

3.1.2 Sosiaalinen pääoma

CDS-hankeessa on käynnissä Päivi Vuokila-Oikkosen tutkimus opiskelijoiden syrjäytymisen mekanismeista ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksessaan hän kertoo syrjäytymiseen liittyvistä ja siihen johtavista tekijöistä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi yksilön syrjäytymiseen liittyvät riskit. Vuokila-Oikkonen sanookin, että riskejä ei voi poistaa, mutta niitä voidaan minimoida. Hän mainitsee myös ihmisistä, joilla on runsaasti syrjäytymiseen liittyviä riskitekijöitä, mutta kaikesta huolimatta nämä ihmiset selviytyvät. Tätä selviytymistä kuvataan suojaavilla tekijöillä, jotka voivat olla sisäisiä tai ulkoisia. Yksi ulkoisista tekijöistä Vuokila-Oikkosen mukaan on yhteisö ja yhteisöllisyys, eli henkilön sosiaalinen pääoma. Tämä on samalla myös CDS-hankkeen kattokäsite. (Vuokila-Oikkonen, 2010:2-3.)

Robert Putnam määrittelee sosiaalisen pääoman seuraavasti: "sosiaalisen organisaation piirteet kuten verkostot, normit ja sosiaalinen luottamus helpottaa koordinoitua ja yhteistyötä keskinäisen edun vastineeksi (Claridge. 2004). Olennaisinta siinä on ihmisten välille syntyvä luottamus. Putnamin mukaan sosiaalinen pääoma kuvaa luottamusta ihmisiin ja instituutioihin sekä osallistumista sellaisiin ryhmiin ja yhteisöihin, joissa on paljon sosiaalista vuorovaikutusta. (Ojanen, 2009: 114). Markku Ojasen Hyvinvoinnin käsikirjassa kerrotaan erilaisista tutkimuksista hyvinvointiin liittyen. Niistä yhteenvedon Ojasen mukaan hyvinvointia voidaan vahvistaa lisäämällä sosiaalista tukea yksilölle, rakentaen siis ihmisten sosiaalista pääomaa. (Ojanen, 2009: 115).

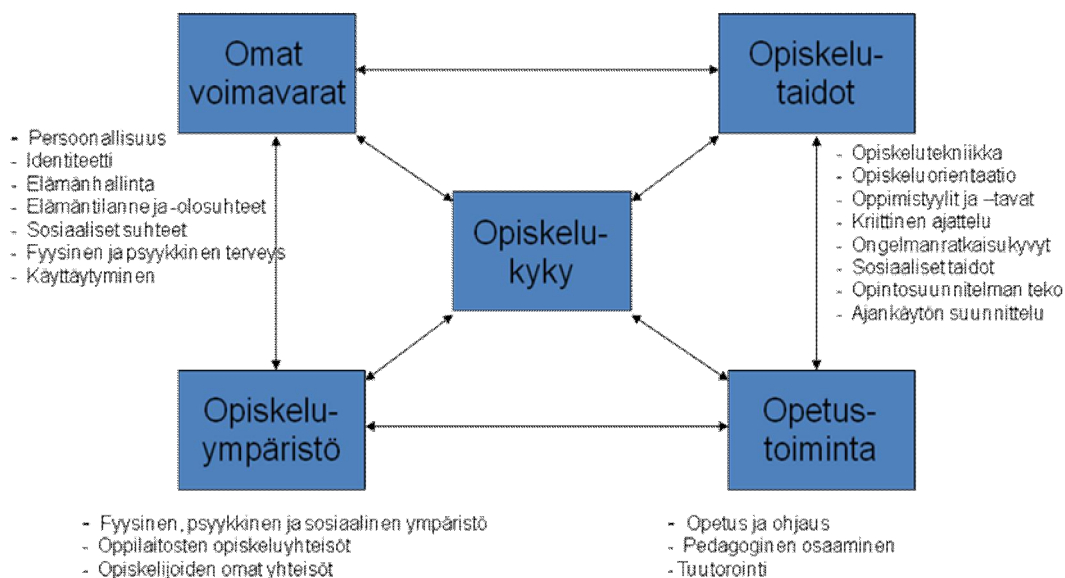
Esa Poikelan toimittamassa kirjassa *Oppiminen ja sosiaalinen pääoma* (2005) tarkastellaan sosiaalisen pääoman muodostumista oppimisen ja kasvatustieteellisen tiedon näkökulmasta. Poikela kuvaa sosiaalisen pääoman tunnuspiirteitä vertaamalla sitä muihin aineetonta pääomaa tarkoittaviin käsitteisiin, kuten inhimilliseen, kulttuuriseen sekä intellektuaaliseen pääomaan. (Poikela 2005: 14.) Ranskalainen sosiologi P. Bourdiun määrittelee sosiaalisen pääoman todellisten tai potentiaalisten resurssien kokonaisuutena, jotka liitetään kestävästä verkoston hallintaan. Sosiaalinen pääoma koostuu sosiaalisista velvollisuuksista ('yhteyksistä'), jotka tietyissä olosuhteissa on vaihdettavissa taloudelliseen pääomaan. (Claridge. 2004.)

Opiskelukykymalli

Vuokila-Oikkonen tähdentää, että vastuu opiskeluiden sujumisesta on opiskelijalla itsellään. Tämä ei kuitenkaan pois sulje ammattikorkeakoulun yhteistä vastuuta. Kaikkien korkeakoulussa toimivien yhteinen tehtävä on tukea antavan ja vuorovaikutuksellisen opiskeluympäristön ylläpitäminen sekä varhainen puuttuminen mahdollisiin ongelmatilanteisiin. Vuokila-Oikkonen esittelee Kristiina Kuntun opiskelukykymallia, joka sisältää opiskelijan terveyden ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita.

"Opiskelukyky on toiminnallinen kokonaisuus, jossa eri osatekijät vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa opiskelijan elämäntilanne tilapäisesti heikentää persoonallisia voimavaroja, voivat hyvä opetus, hyvät opiskelutaidot tai tukea antava vuorovaikutus ja opiskeluyhteisö auttaa." (Vuokila-Oikkonen, 2010:7.)

OPISKELUKYKYMALLI

Kristina Kunttu 30.3.2006

Kuva 1. Opiskelukykymalli

Yhteinen rajapinta opiskelukykymallista ja sosiaalisesta pääomasta löytyy opiskelukykymallin osioista opiskelu-ympäristö (Vuokila-Oikonen, 2010:14). Uskomme hyvän ja laadukkaan opetustoiminnan tukevan opiskelu-ympäristön yhteisöllisyyttä ja sitä kautta lisäävän opiskelijoiden sosiaalista pääomaa sekä hyvinvointia.

3.1.3 Opiskelijan voimavarat

Kristiina Kuntun mukaan omat voimavarat koostuvat opiskelijoilla seuraavista osa-alueista: persoonallisuus, identiteetti, elämänhallinta, elämäntilanne- ja olosuhteet, sosiaaliset suhteet, fyysinen ja psyykinen terveys sekä käyttäytyminen. (Kuva 1. opiskelukykymalli.) Näistä osa-alueista huolehtiminen on jokaisen omalla vastuulla, mutta tarvittaessa tuki ja apu on oltava saatavilla. Aikaisemmista tutkimustuloksistakin voidaan tulkita, että opiskelijat kaipaavat opintoihin liittyvien kysymysten ohella tukea myös elämänhallintaan.

Elämänhallinta pitää sisällään erilaisia osa-alueita kuten ajatusten ja tunteiden hallinnan, tunnetilojen ja käytöksen hallinnan sekä ongelmaratkaisutaidon. Elämänhallinnalla tarkoitetaan tunnetta siitä, että ihminen uskoo voivansa vaikuttaa olosuhteisiin ja asioihin, jotka tuntuvat vaativilta tai jopa omat voimavarat ylittäviltä. Kun ihminen kohtaa vastoinkäymisiä, niin ongelman ratkaisu riippuu siitä, millä tavoin ihminen suhtautuu asioihin

ja miten käyttää omia voimavarojaan. (Salmimies ym.: 2009, 122.) Elämän aikana persoonallisuus kehittyy ja muuttuu prosessin tavoin. Heikkoudet hioutuvat vahvuuksiksi, kuten esimerkiksi epävarmuudesta johtuva ylimielisyys voi muuttua itsevarmuudeksi. Hyvä itsetuntemus auttaa tekemään itselleen sopivia päätöksiä ja valintoja. Parhaassa tapauksessa ihminen elää elämäänsä toteuttamalla itseään, eikä juurru tapojensa orjaksi. Hän elää sopusoinnussa menneisyytensä kanssa, sekä näkee tulevaisuutensa positiivisessa valossa. (Salmimies & Ruutu: 2009, 40.)

Opiskelijoilla saattaa olla suuri haaste hallita omaa elämää. Opiskeluiden, työssä käymisen sekä oman vapaa-ajan ja perhe-elämän yhteensovittaminen voi viedä voimia. Tämä saattaa heijastua esimerkiksi koulumenestykseen. Liiallinen ristiriita omien ja ympäristön vaatimusten välillä voi aiheuttaa pahanlaatuisen stressitilanteen, joka vaikuttaa hyvinvointiin epäsuotuisalla tavalla. Se heikentää luovuutta, suorituskkyä sekä syö itsetuntoa ja näkyy väsymyksenä ja yleisenä tehottomuutena. (Salmimies ym.: 2009, 100.) Stressi voi myös olla ihmiselle positiivinen asia. Lyhytaikaisesta stressistä ei ole yleensä varaa ihmisen elimistölle eikä suoriutumislle. Päinvastoin ihminen voi saada lisää virtaa ja stressin avulla ylittämään hetkellisesti omat voimavaransa. Ihminen saa voimavaroja hyvälaatuisesta, hallinnassa olevasta stressistä. (Katajainen, Lipponen & Litovaara: 2004, 31.)

3.2 Tuutorointi

Korkeakoulu yhteisössä aloittava opiskelija perehdytetään ammattikorkeakoulun oppimisympäristöön, oman toimipisteen toimintatapoihin, käytänteisiin, koulutusohjelman rakenteeseen, sisältöön sekä Laurean oppimisenäkemykseen. Tällä tavoin pyritään tekemään opiskelijalle tutuksi ammattikorkeakoulun neuvonta- ja ohjauspalvelujärjestelmä. Avaintoimijoina tässä perehdyttämisessä ovat opettajatuutorit/-ohjaajat, opiskelijatuutorit ja korkeakoulupalvelut, tukena kirjasto- ja atk-palvelut sekä mahdollisten ohjauksen asiantuntijoiden palvelut. Laurean ohjausjärjestelmässä tuutorointi on keskeinen toimintatapa. Opettajan toteuttamassa tuutoroinnissa on kyse opettajan ja opiskelijan välisestä vuorovaikutussuhteesta. (Lähtökohtia Laurea-AMK:n ohjauksen toteuttamiselle. 2007: 18-20.)

Opettajatuutori tukee opiskelijan oppimisprosessia ja sitä kautta tapahtuvaa osaamisen kehittymistä. Tuutorointi kestää koko opiskelujen ajan, vaikka ohjaaja voi vaihtua opintojen edetessä. Ohjaamiseen kuuluu henkilökohtaiset keskustelut, ryhmän ohjaaminen sekä sähköinen viestintä opiskelijoiden kanssa. Kaikista olennaisinta on se, että opiskelija tietää kuka hänen oma opettajatuutorinsa on. Tuutorointi tehtävissä toimivat opettajat ovat käyneet tuutorikoulutuksen ja heidän työaikaan on resusoitu aikaa ohjaukseen tietyille

opiskelijaryhmälle tai tietyille opiskelijoille. Vaikka aikaa onkin resusoitu, ovat ohjaamiseen resurssit rajalliset. Tällöin korostuu opettajan kyky valita kulloinkin toimivimmat ohjausmenetelmät. Toimivuuden takaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää tuutoroinnin parissa työskentelevät henkilöt kokoontuvat säännöllisesti keskustelemaan teemasta ja näin varmistamaan palveluiden toimivuuden. (emt. 20-23.)

Opiskelijatuutori on vertaisohjaaja, joka osallistuu aktiivisesti vapaaehtoisena opiskelijakollegoidensa tuutorointiin niin opintojen alkuvaiheessa kuin niiden aikana. Opiskelijatuutori toimii yhteistyössä opettajatuutoreiden kanssa toteuttamalla tuutoritoimintaa. Opiskelijatuutoreilla on suuri vastuu uusien opiskelijoiden aloittaessa opinnot. He toimivat roolimallina uusille opiskelijoille, joten tuutorin on oltava alusta asti varovainen siinä, miten tuo asiat esiin. Heidän tehtävänä on tukea opiskelijoiden sitoutumista ammattikorkeakouluopiskelijaksi. Uusille opiskelijoille opiskelijatuutoreiden kertomat asiat jäävät paremmin mieleen, toisin kuin opettajien kertomana. He perehdyttävät erityisesti opiskelukäytänteisiin sekä opintoihin liittyviin toimintatapoihin ja tietoihin. Yksi tärkeä tehtävä on tukea opiskelijoiden ryhmäytymistä sekä tutustuttaa heidät muihin opiskelijoihin sekä olla luomassa mielekästä ilmapiiriä. (emt. 22., TUTTI tuutorin turva ja tuki opas.)

Laureassa opiskelijatuutoreilla on käytössään LAUREAMKn toimittama TUTTI tuutorin turva ja tuki - opas. Oppaan tarkoitus on olla tuutorin apu ja tuki, sieltä löytyy tuutorin vuosikalenteri: mitä tehdään ja milloin, sekä esimerkiksi apua ryhmäytykseen, kuten erilaisia tutustumisleikkejä.

3.3 Ryhmä

Joukko ihmisiä voidaan määritellä ryhmäksi silloin, kun joukon jäsenet ovat tietoisia sekä omasta jäsenyydestään että siitä, keitä muita ryhmään kuuluu. Ryhmä koostuu vähintään kolmesta henkilöstä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ryhmän jäsenet huomioivat toisensa ja tunnistavat kuuluvuutensa ryhmään, kirjoittaa Daniel Levi kirjassaan *Group Dynamics for teams*. Ihmiset ryhmässä vaikuttavat toisiinsa, ja halu jäädä ja kuulua ryhmään lisää keskinäisen vuorovaikutuksen mahdollisuutta (Levi. 2007:4).

Ryhmä on myös joukkoa pysyvämpi, sillä jäsenet tietävät erossa ollessaankin kuuluvansa ryhmään. Ryhmän toiminnan käynnistämisessä ja ylläpitämisessä on keskeistä ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus sekä yhteinen tavoite. Heidän vuorovaikutuksensa synnyttää heidän välilleen suhteita, ja heidän toimimisellaan on yleensä yhteinen vaikutus. Loppujen lopuksi ryhmä tyydyttää jäsenien psykologiset tarpeet niin, että yksilö on motivoitunut jatkamaan osallistumistaan ryhmään ja sen toimintaan (Levi. 2007:4).

3.3.1 Ryhmäilmiö

Yksilöt tuottavat toiminnallaan ryhmän. Ryhmää voi kutsua myös "yksilöstöksi", jonka olemassaolo ja toiminnan laatu riippuvat erilaisten ihmisten persoonallisista toimintapanoksista. Jokainen ryhmän jäsen tuo ryhmäänsä oman panostuksensa, oman energiansa, joista yhdessä koostuu ryhmän yhteinen kokonaisenergia. Yksilön oma toiminta, toimintaympäristö sekä ryhmäkokonaisuuden yhteinen toiminta ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa. (Jauhiainen, Eskola: 1993: 14). Ryhmän jäsenten välillä tapahtuu muutakin kuin ryhmän perustehtävään kuuluvaa virallista toimintaa. Tähän vaikuttavat erilaiset voimat ja tunteet. Ryhmän jäsenen toisiinsa heijastamat teot tai tunteet voivat olla tietoisia ja harkittuja, mutta saattavat myös olla tahattomia vahinkoja. Nämä erilaiset ryhmäilmiöt kertovat ryhmän sisäisistä voimista ja dynamiikasta. (Niemistö : 2002 s.17)

Ryhmäilmiö ilmenee siis kun sitä tarkastellaan samanaikaisesti näistä seuraavista kolmesta näkökulmasta.

1. osallistujien yksilöllinen toiminta
2. ympäristövaikutukset
3. ryhmädynamiikka, joka sisältää ryhmätilanteen dynaamisen kentän jatkuvan muuttumisen.

Johonkin liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yksilön kehitykselle olennaisen tärkeitä asioita. Yksilön osallistuessa ryhmän toimintaan ja vastatessaan toisen odotuksiin, ihminen joutuu jatkuvasti suhteuttamaan itseään ympäristöönsä, ikään kuin vetämään rajaa sen ja itsensä välille. Tämä lisää hänen tietoisuuttaan itsestään ja ympäröivästä maailmasta sekä näiden välisestä suhteesta. (Jauhiainen & Eskola. 1993: 15).

Ryhmä on yksilölle itsetuntemuksen lisäämisen, eli reflektion väline. Reflektio ei ole vain yksilöllinen prosessi, vaikka siinä itse itseään tutkitaankin, vaan se edellyttää sosiaalista kanssakäymistä. Itsetuntemus ei voi lisääntyä ilman sosiaalisia yhteyksiä. Yhteiseen ryhmän toimintaan osallistuminen antaa ihmiselle mahdollisuuden pohtia oman toimintansa eri puolia ja vaihtoehtoa ja laajentaa näin hänen itsetietoisuuttaan. Yksilö voi nähdä ja kokea ryhmän kuin peiliksi itsestään, jonka kautta yksilö voi tarkastella itseään ja selkeyttää toimintatapojaan itselleen tietoisemmaksi. Ryhmätilanteet ovat erinomaisia reflektiivisyyden kehittäjiä, koska ne antavat jatkuvan virikkeellisen muutoksen, ja näin ollen vaativat osallistujalta kyvyn tehdä valintoja ja sopeutua uuteen. Ryhmä kautta saadut kokemukset parhaimmillaan auttavat yksilöä löytämään itsensä ja persoonansa paremmin. Reflektiivisyys ja sen kautta oivallettu itsetietoisuus kehittyvät toiminnan kautta. Ryhmässä toiminta yhdistää ihmisen ympäröivään esineelliseen maailmaan, ja antaa sitä kautta erilaisia aistimuksia, oivalluksia ja kokemuksia, joiden kautta ihmisen on helpompi käsitellä sisäisiä ajattelu- ja havaitsemisprosessejaan. (Jauhiainen & Eskola. 1993: 16-18)

Osallistuminen ryhmätoimintaan auttaa siis lisäämään itsetuntemustaan, joka taas kasvattaa yksilön omaa toimintakykyä. Toimintakyky on yksilön kyky luoda itselleen sellaisia sosiaalisia vuorovaikutustapoja sekä muotoja, joiden avulla yksilö hallitsee oman elämänsä. Yksilön perustarve myös ryhmätilanteessa on aina oman toimintakykynsä kasvattaminen. (Jauhiainen & Eskola. 1993: 19)

3.3.2 Ryhmän ohjaaminen

Toteutamme toiminnallisen opinnäytetyön, jonka näkyvin ja haastavin osuus on itse toiminnan ohjaus. Olemme viimeisen kolmen opiskeluvuoden aikana saaneet opiskella ryhmien ohjaamiseen liittyviä asioita. Yksi tärkeimmistä oppimisen paikoista on kehittyä ja kasvaa hyväksi ohjaajaksi, jolla on herkkyyttä huomioida ja havaita ryhmässä tapahtuvat muutokset ja osata hyödyntää ryhmän sisällä tapahtuvaa oppimista. Ohjausprosessiin liittyy olennaisena osana erilaisia ilmiöitä, joita ohjaajan on osattava havaita. On tunnettava ohjaamiseen liittyviä teorioita ja niiden merkitystä ohjaamiselle. Teoksessa Ohjauksesta oivallukseen

kiteytetään hienosti ohjaamisen tärkeys seuraavasti: *"tärkeintä ohjauksessa on, että ohjaaja tutkii omaa tapaansa tehdä työtä ja sen perusteita."*(Ojanen, 2006:9).

Ohjaajien on kyettävä refleктоimaan omaa ohjaamista sekä omia oppimiskokemuksia, joita syntyy läpi koko opinnäytetyöprosessin. Olemme toimintaa suunnitellessamme ottaneet toimintateorian pohjaksi kokemuksellisen oppimisen. Oppiminen on aina suhteessa siihen, mitä meille on aiemmin tapahtunut. Toiminnallisessa opinnäytteessämme kulkee rinnakkain kaksi polkua, niin meidän ohjaajien oppiminen kuin ohjattavien oppiminen. Ohjattavien kanssa olemme vuorovaikutuksessa toisiimme, joka vaikuttaa syntyviin kokemuksiin. Tätä pohtiessamme vastuu tuntuu jopa mahdottoman suurelta. Kuinka voida ohjata ja "opettaa" opettajia? Lohduttavaa on kuitenkin muistaa, ettei kenenkään tarvitse olla täydellinen. Ohjaajan on siedettävä itsessään avuttomuutta ja epävarmuutta, - sitä, ettei heti tiedä. Itsestään on löydettävä uskallusta kohdata tuntematon, ilman pelkoa ja ahdistusta. Avuttomuuden sietäminen ja uskallus tuntemattomaan auttaa ohjaajaa johdattamaan ohjattava uusien mahdollisuuksien tielle. (Ojanen, 2006: 97, 145).

Ohjaajan oma virittäytyminen ja asenne vaikuttavat ratkaisevasti ohjaustilanteessa. Hyvä valmistautuminen ja harjoittelu luovat tunteen, että ihmiset seuraavat ohjattavaa. Se mitä oikeasti ajattelemme asioista ja ihmisistä, välittyy aina eteenpäin ohjattaville. Täytyy muistaa, että tämä on tärkein toimintaväline - jos emme usko asiaamme, emme voi saada muitakaan uskomaan. Varsinkin toiminnallisten tekniikoiden käyttö ohjaustilanteessa saattaa muodostua ohjaajalle ongelmalliseksi, jos hän ei uskalla/halua/pysty toteuttaa suunnittelemaansa toimintaa. Syyt voi löytyä ohjaajan kokemattomuudesta, jännityksestä tai siitä, että ryhmä on tuntematon. Ohjaaja voi jättää joitakin osioita pois esimerkiksi oman arvion perusteella: "ei tämä homma tälle ryhmälle sovi kuitenkaan" tai "ryhmäläiset olikin pelkkiä miehiä". (Kopakkala, 2005: 115.)

Ryhmissä herää usein kysymyksiä, joihin vastaaminen vaatii ohjaajalta suunnattomasti ammattitaitoa, paljon hyvää tahtoa, luovuutta ja ennen kaikkea kokemuksen tuomaa spontaanisuutta. Pitää kuitenkin muistaa, että kaikki ryhmässä ovat vain ihmisiä, ohjaajatkin. Ohjaajan spontaanisuus on yksi kantava voima, joka on avaimena ongelmatilanteiden ja konfliktien ratkaisuun. Tämä taas on toimivan ja toiminnallisen ryhmän ydin. (Williams. 2002. s.168)

Anthony Williams kirjoittaa kirjassaan siitä, kuinka ongelmien kanssa kamppaileva ryhmä ei ehkä suostu lähtemään mukaan heille tehtyyn toimintaan ja työskentelyyn, ja ryhmäläiset saattavat tehdä kaikkensa ohjaajan taakoittamiseksi. Jos tällaisessa tilanteessa ohjaaja joka tapauksessa yrittää väkisin saada ryhmää toimimaan harjoituksissa, voi lopputuloksena olla epäonnistuminen.

3.4 Toiminnalliset menetelmät

Opinnäytetyömme toiminta on suunnattu tuutoritehtävissä toimiville opettajille kuin opiskelijoille. Ensisijaisen kohderyhmämme kautta toimintamme tarkoitus on kuitenkin vahvistaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia. Opiskelijat, kuten me itsekkin, elämme myöhäisnuoruuden/ varhaisaikuisuuden aikaa. Tässä yhteydessä helposti unohtaa käsitellä kohderyhmää ulkopuolisena tutkimuksen kohteena, kun itsekkin sijoittuu samalle viivalle ikänsä puolesta. Nämä asiat täytyy huomioida erityisen tarkasti tutkimuseettisestä näkökulmasta.

Olemme opiskelleet luovia toimintoja kaksi ja puoli vuotta. Olemme suuntautuneet erityisesti draamaan, liikuntaan ja tanssiin, sekä musiikkiin. Kaikki luovat toiminnat ovat mahdollisia hyödyntää lähes kaikkien ihmisryhmien kanssa, tietenkin itse niitä soveltamalla ja valitsemalla juuri kyseiselle ryhmälle sopivat toiminnat.

Toiminnallisiin menetelmiin kuuluvat luovat menetelmät kuten kuvataide, musiikki, liike, liikunta, tanssi, draama, kuvan käyttö, elokuva, luova kirjoittaminen, kirjallisuus ja tarinallisuus. Toiminnallisten menetelmien lähtökohtana ja perus ideana on se, että jokainen ihminen on itse oman elämänsä paras asiantuntija. Näin ollen ihminen itse osaa parhaiten tunnistaa omat jo olemassa olevat voimavaransa, omat ongelmansa tai kehittämisen kohteensa. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan auttaa ja tukea toisia ihmisiä prosesseissaan tunnistamaan näitä alueita elämästään. "Perinteinen opettaminen ja kalvoluennointi" eivät kuulu toiminnallisiin menetelmiin. Nimensä mukaisesti toiminnalliset menetelmät ovat enemmän toimintaa ja vähemmän sanoja. Sanoja tarvitaan vasta työskentelyn purkamiseen ja kokemuksen jakamiseen muiden kanssa.

Itsensä kanssa työskenteleminen on käytännössä elämistä koskevien käsitysten, uskomusten ja tunteiden työstämistä. Yhteys omiin uskomuksiin, tunteisiin ja omaan itseen löytyy parhaiten tekemällä ja toimimalla. Itseään pitää osata kuunnella ja tunnustella, ja tätä varten ovat toiminnalliset menetelmät

Virittäytyminen on tärkeä osa toiminnallisia menetelmiä. Toiminnallisesti edetessä tunteet liikahtavat aina monella lailla. Työskentelyn jälkeen on hyvä jäähdytellä ja palata takaisin nykyhetkeen purkamalla ja jakamalla koettu sanallisesti.

Toiminnallisissa menetelmissä ohjaaja antaa uusia menetelmiä ja välineitä jonka avulla voi itseään tutkia ja kuunnella. Ohjaaja on prosessissa mukana tukemassa ja tuo käyttöön

omakohtaisia ratkaisuja mahdollistavia arviointivälineitä ja pitää huolen sekä kehon että mielen alkuverryttelyistä ja loppuvenytyksistä.

Toiminnallisia menetelmiä ovat mm.

- kehon liikettä ja tilassa sijoittumista hyödyntävät toiminnot,
- kehon liikettä ja äänenkäyttöä yhdistävät toiminnot,
- roolien käyttö
- tilanteiden ja tapahtumien näyttämöllinen esillepano
- maalaaminen ja piirtäminen,
- leikit ja pelit.

(Heiskanen, Hiisijärvi. 2011)

4 TOTEUTUNUT TOIMINTA OPINNÄYTETYÖ PROSESSISSA

Opinnäytetyömme prosessointi on alkanut keväällä 2010. Kevään aikana saimme tukea tuutorit opettajien ja tuutorit opiskelijoiden yhteistyötä. Kuulimme CDS-hankkeesta ja kerroimme omasta opinnäytetyö-ideastamme eteenpäin hankkeen toimijoille, opinnäytetyöohjaajallemme. Tapasimme myös muita hankkeen yhteistyökumppaneita, kuten esimerkiksi Laurean opiskelijakunnan LaureAMKon edustajan, ja keskustelimme ideastamme hänen kanssaan. Aiheestamme ja ideastamme oltiin heti hyvin kiinnostuneita sekä hankkeen että LaureAMKon puolesta, joten päädyimme tekemään opinnäytetyömme ideoimastamme aiheesta hankkeen sisällä. Loimme työllemme tavoitteet ja ryhdyimme perehtymään

Tarkoituksenamme oli toukokuun 2010 loppuun mennessä saada suunnitelmapaperi valmiiksi, sekä esitellä suunnitelmamme suunnitelmaseminaarissa, mutta aikataulu osoittautui meille mahdottomaksi. Alkuun pääseminen tuntui vaikealta, ja olimme siinä vaiheessa vielä hieman epävarmoja ideastamme ja sen toteuttamismahdollisuuksista, joten emme päässeet eteenpäin aiheemme kanssa. Olimme yhdessä jo aikaisemmin sopineet, että emme työstä opinnäytetyötämme aktiivisesti kesän aikana keskeisistä aikataulutuksesta mahdottomuuksista johtuen, joten yhteisestä päätöksestä siirsimme opinnäytetyömme työstämisvaiheen syksyyn 2010.

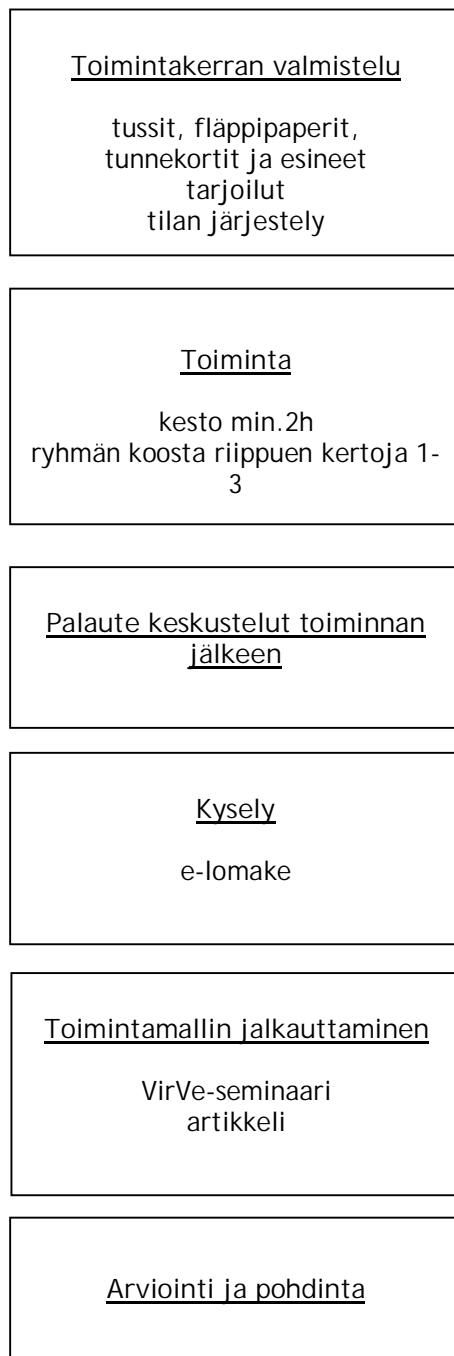
Elokuussa 2010 ryhdyimme aktiivisesti työstämään aihettamme eteenpäin. Pidimme palaverin opinnäytetyö ohjaajamme kanssa, jonka kautta saimme lisää yhteystietoja hankkeessa työskenteleville tahoille. Tapasimme Laurean Otaniemen toimipisteessä hankkeeseen liittyviä toimijoita ja saimme heiltä uutta näkökulmaa ideaamme. Saimme paljon ideoita ja ehdotuksia ja innostuimme heidän ideoistaan, loivathan heidän tarpeet meidän työllemme suurempaa arvoa. Heidän ehdotuksesta lähdimme työstämään aihettamme kv-näkökulman huomioon ottaen. Tässä vaiheessa idea oli keskittyä aloittaviin kv- sekä degree- opiskelijoihin, ja heidän hyvinvointiinsa kokonaisvaltaisemmin. Monista palavereista ja aiheen kokonaisvaltaisesta työstöstä huolimatta alku syksy tuntui osaltamme tahmealta, ja pidimme palavereita eri yhteistyötahojen kanssa hakien hyvää näkökulmaa tai ehkä mahdollisesti jopa vieläkin jotain uutta työhömmä. Huomasimme olevamme hukassa. Ehkäpä vielä tässäkin vaiheessa luotto omaan ideaan ei ollut täydessä mahdollisessa terässä, vaan epävarmuus esti meitä tekemästä itsenäisiä päätöksiä. Erään palaverin jälkeen tajusimme, että KV-näkökulma ei ole tässä tilanteessa meitä varten, joten rohkaistuimme ja hylkäsimme meille annetun idean, ja palasimme omaan alkuperäiseen ideaamme tukea tuutorit opettajien ja - opiskelijoiden yhteistyötä.

Monien kierrettyjen polkujen kautta päädyimme siis takaisin alkuperäiseen ideaamme ja nyt varmana siitä, että aihe on meille juuri oikea ja luottavaisina omaan ideaan. Lähdimme heti päätöksen tehtyäimme työstämään tausta materiaalia ja kokoamaan suunnitelmaa ja viitekehystä työllemme. Sovimme suunnitelmaseminaari päivän marraskuulle 2010. Ideoimme toimintaamme ja perehdyimme tarkemmin hankkeen ideaan ja tavoitteisiin. Aiomme toteuttaa toimintamme joulukuussa 2010 Laurean Otaniemen yksikössä.

Olimme yhteydessä Laurean Otaniemen toimipisteeseen, ja sovimme opintopäällikön kanssa toimintakerrastamme. Kaikkien osallistujien aikataulujen yhteensovittaminen osoittautui hyvin haasteelliseksi. Pelkäsimme, että emme saa osallistujia emmekä näin ollen yhtä ainuttakaan toimintakertaa. Onneksi pahin pelkomme ei kuitenkaan käynyt toteen, vaan saimme sovittua yhden toimintakerran opiskelijatuutorien ja opettajatuutorien kanssa. Saimme opintopäälliköltä sähköpostitse vahvistuksen etukäteen osallistujista. Sen hetkisten tietojen mukaan paikalle oli tulossa kaksi opettajatuutoria ja kolme opiskelijatuutoria. Toiminta sovittiin tapatuksi 2.12.2010 klo 14:00-16:00. Menetelmämme toimivuuden takaamiseksi, olisimme halunneet lisää toimintakertoja, mutta aikataulullisesti tämä osoittautui mahdottomaksi toteuttaa.

Seuraavassa kaaviossa olemme esitelleet toiminnan rungon.

Prosessi kaavio:

4.1 Toimintakerran valmistelu

Tapasimme torstaina 2.12.2010 yhdeksältä aamulla Tikkurilan Laureassa. Ennen iltapäivän toiminnallista osuutta, tarkoituksenamme oli kerätä toimintaa varten liittyvä materiaali kasaan ja käydä vielä yhdessä huolellisesti ryhmäyttämisen toimintamallimme vastuunjakoineen läpi. Koulultamme lainasimme erivärisiä paksuja tusseja, fläppipaperia, tunnekortit sekä pieniä leluja.

Olimme jo aikaisemmin toimintaa suunnitellessamme päättäneet, että haluamme tarjota osallistujille toiminnan yhteydessä pientä purtavaa. Päädyimme tarjoiluihin koska toimintamme ajoittui iltapäivälle ja olimme sitä mieltä, että pieni verensokerin kohotus ei tee kenellekään pahaa. Toiseksi halusimme luoda tällä eleellä mukavan ilmapiirin sekä rentouttaa tunnelmaa. Kävimme kaupassa ostamassa suolatikkuja, vadelmasuklaa keksejä sekä limuja.

Kuva 2. Tarjoiluiden esillepano

Saavuimme hyvissä ajoin Otaniemeen. Otaniemen opintopäällikkö oli varannut käyttööme tilan jossa meidän oli tarkoitus toimia. Tilaa kysyttäessä kävi ilmi, että oli tapahtunut päällekkäisvaraus ja jouduimme selvittämään itsellemme uuden tilan. Päällekkäisyyksistä

huolimatta Otaniemen henkilökunta sai nopeasti järjestettyä uuden tilan käyttömme ja ehdimme vielä hyvin järjestellä tilan valmiiksi. Asettelimme tilaan yhden ison keskipöydän, jonka ympärillä toteutimme suuren osan toiminnasta. Ryhmätyöskentely osioita varten järjestelimme muutaman erillisen pisteen tilan reunoille. Asettelimme tunnekortit sekä lelut esille yhdelle pöydälle, tarvikkeet ryhmätyöskentelyä varten sekä tarjoilut keskipöydälle.

Olimme sopineet tapaamisen Otaniemen Laurean ala-aulaan. Lähdimme hyvissä ajoin odottamaan osallistujia. Ilmoittautuneista paikalle pääsi tuutoripettajat ja kaksi tuutoriopiskelijää. Heidän lisäksi Laureamkon tuutorsihtööri saapui paikalle seuraamaan toimintaamme. Kättelimme ja tervehdimme jokaisen osallistujan heidän tullessa paikalle. Yksi osallistuja oli myöhässä, jonka seurauksena toimintamme aloitus myöhästyi n. 15min.

Kuva 3. Toiminnan alkuvalmistelut

4.2 Prosessin kuvaus - toteutunut toiminta

Aloitimme toiminnan klo 14:15 esittelemällä itsemme sekä pääkohdat hankkeesta vielä kertaalleen. Ensimmäisenä toimintana pyysimme osallistujia valitsemaan pöydältä kortin ja/tai esineen, joka kuvaa tämänhetkisiä ajatuksia ja odotuksia illopäivälle. Haluamme herättää erilaisten väitteiden ja aiheiden kautta keskustelua ja tuoda erilaisia toimintatapoja ja mielipiteitä julki. Kuvasta voi kertoa omin sanoin lisää, tai voi antaa vain kuvan puhua

puolestaan. Kuvien avulla kerätty palaute on antoisa ja on molemmin puolin miellyttävä tapa toimia. Aloituksen jälkeen sovimme yhteiset pelisäännöt toiminnan ajaksi. Tiedustelimme vielä mahdollisia asioita jotka saattavat vaikuttaa iltapäivän kulkuun, esimerkiksi jos jonkun täytyy lähteä aikaisemmin.

Kuva 4. Tunnekortit ja esineet

Seuraavana vuorossa oli virittäytyminen teemaan ja päivän polttaviin aiheisiin. Toteutimme tämän erilaisilla mielipiteillä ja väittämillä, joihin osallistujat ottivat kantaa viitaten. Keskustelimme jokaisesta väittämästä yhdessä. Toiminnassa jokainen sai ilmaista mielipiteensä. Toimme ilmoille erilaisia väittämiä koskien hyvinvointia, syrjintää, syrjäytymistä sekä muita aiheita.

Siirryimme väittämien jälkeen parityöskentelyyn. Varsinaisia osallistujia oli paikalla neljä, joista muodostimme opettaja - opiskelija työparit. He kiersivät läpi neljä eri aihealuetta, jotka olivat syrjäytyminen, hyvinvointi, ryhmä ja ennakkoluulot. Työparit käsittelivät aihealueita apukysymysten kautta, kirjoittaen vastauksia fläppipapereille. Syrjäytymistä, hyvinvointia ja ennakkoluuloja pohdittiin; mitkä asiat niihin vaikuttavat, miten havainnoida, miten ehkäistä ja millaisia etuja tai haittoja niistä löytyy - kysymysten avulla. Ryhmäosiota käsiteltiin ryhmän etuja ja haittoja pohtien. Tarkoituksenamme oli saada osallistujat itse

päättämään ratkaisuja ja keinoja puuttua esimerkiksi syrjäytymisuhan alla oleviin opiskelijoihin tai ryhmiin ja jakamaan tietoaan ja ajatuksiaan keskenään. Ryhmän toimiessa huomasimme ennakkoluulot aiheen haasteelliseksi työpareille, joten me teimme päätöksen, että tämä aihealue käsitellään lopuksi yhteisesti purun aikana. Yhteisessä purussa nousi esiin vielä uusia asioita, jotka kirjasimme ylös fläpeille.

Neljän eri aihealueen pohtiminen vei suunniteltua enemmän aikaa, joten jouduimme jättämään case-osion toiminnastamme kokonaan pois (LIITE 2, kohta 5.) Olimme myös sisällyttäneet toimintaamme aikaa sille, että opettajat ja opiskelijat voivat yhdessä suunnitella tuutorointiaan (LIITE 2, kohta 6.) mutta tähänkään ei aika riittänyt. Menimme suoraan lopetukseen, jossa keräsimme lyhyet palautteet osallistujilta suullisesti, vaikka alkuperäinen suunnitelma oli kerätä palaute kortteja hyödyntämällä. Toimintamme päättyi tasan klo 16 ja toivotimme osallistujille oikein hyvää joulua ja vuoden vaihdetta, sekä kiitimme heitä toimintamme mahdollistamisesta. Me jäimme vielä tuttorsihteerin kanssa kolmisin purkamaan iltapäivän tapahtumat ja saimme häneltä arvokasta palautetta.

4.3 Palautekeskustelu tutorsihteerin kanssa

Kävimme palautekeskustelun 2.12.2010 Otaniemen Laureassa heti toiminnan päätyttyä. Keskustelimme ensin mallin toimivuudesta. LAUREAMKon tutorsihteeri oli sitä mieltä, että kokonaisuus on toimiva ja ryhmätöiden aihealueet olivat hyviä, sillä niiden jaottelu mahdollisti hänen mielestään hyvän keskustelun. Työskentely toiminnan aikana, ensin yhdessä, sitten pareittain ja lopuksi taas yhdessä, oli hänen mielestä hyvin rakennettu. Yhdessä toimiminen madaltaa rooleja. Tutorsihteeri ehdottaa myös ennakkoluulot - käsitteen muuttamista työskentelyssä ennakoajatukset - käsitteeksi, joka mielestämme kuulostaa hyvältä parannus ehdotukselta. Ajan puutteen vuoksi meillä jäi suunnittelu osio pois, jossa tarkoituksena oli tuutoreiden yhdessä suunnitella aloittavien ryhmien toimintaa. Hän peräänkuuluttaa tämän osion tärkeyttä ja se pitää ehdottomasti sisällyttää ryhmäytämisen toimintamalliin. Osallistuvat jäivät kaipaamaan suunnittelu osiota ja alusta asti olemme mekin olleet sitä mieltä, että se on yksi tärkeä osa toiminta mallia.

Tutorsihteerin mielestä ohjaajuus tämäntyyppisessä toiminnassa on ensiarvoisen tärkeää. Pitää olla hyvää yhteistietoa ja yhteistyötä. Tällaisen porukan innostamiseen tarvitaan hyvää ohjaajuutta ja innostavat vetäjät. Hän oli erittäin tyytyväinen meidän tapaamme ohjata ja toimia yhdessä. Hänen mielestä meidän keskinäinen vuorovaikutus toimi loistavasti *”Toinen komppaa toista!”*. Osasimme herätellä osallistujia sopivilla lisäkysymyksillä, emmekä vain tyytyneet noudattamaan vain ennalta suunniteltua mallia, vaan elimme tilanteen mukana ja

toimimme edistääksemme hyvää pohdintaa ja keskustelua, josta hän kiteytti *”oppimista tapahtuu silloin kun joutuu perustelemaan omat vastaukset.”* Tutorsihteeri oli erittäin tyytyväinen sekä kehittämäämme malliin, että meidän ohjaajuuteen, ja hän painottaa että tämä malli täytyy saada käytäntöön.

4.4 E-lomakkeen kysymykset

Loimme e-lomakkeeseen kysymykset silmällä pitäen omia opinnäytetyömme tavoitteita. Tavoitteemme olivat:

- Luoda ryhmäyttämisen toimintamalli, joka ennaltaehkäisee ammattikorkeakouluopiskelijoiden syrjäytymistä
- Madaltaa opettajien ja opiskelijoiden välistä kuilua
- Mahdollistaa kehitetyn ryhmäyttämisen toimintamallin jatkuminen ja edelleen kehittäminen

E-lomakkeessamme kysyimme seuraavat kysymykset:

1. Miten koit toiminnallisen tuokion?
2. Mitä toiminnasta jäi mieleen?
3. Mitä toiminnasta jäi puuttumaan?
4. Oliko toiminnalle varattu aika mielestäsi riittävä?
5. Olisitko kaivannut lisä toimintakertoja?
6. Antakaa kehittämisideoita / ehdotuksia ryhmäyttämisen toimintamallista?
7. Miten koit yhteisen toiminnan opettajatuutorin / opiskelijatuutorin kanssa?
8. Saitko ideoita / ajatuksia omaan toimintaan? Millaisia?
9. Vapaa sana

Ensimmäiset kuusi kysymystä liittyvät itse ryhmäyttämisen toimintamalliin ja sen kehittämiseen. Tämän olimme asettaneetkin yhdeksi opinnäytetyömme tärkeäksi tavoitteeksi, jonka takia aihetta koskien oli laadittu kuusi kysymystä. Seuraavat kaksi kysymystä viittasivat kokemuksellisuuteen sekä opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden väliseen toimintaan, jonka kautta voi olla vaikutusta heidän väliseen yhteistyöhön. Lopuksi vastaajilla oli vielä mahdollisuus avoimeen sanaan. Toiminnassamme osallistujia oli kaksi opettajatuutoria sekä kaksi opiskelijatuutoria. Osallistuneista kyselyymme vastasi kolme(3) henkilöä. Seuraavaksi arvioimme saatujen vastausten pohjalta kehittelemäämme ryhmäyttämisen toimintamallia.

4.5 Osallistuminen VirVe-seminaariin

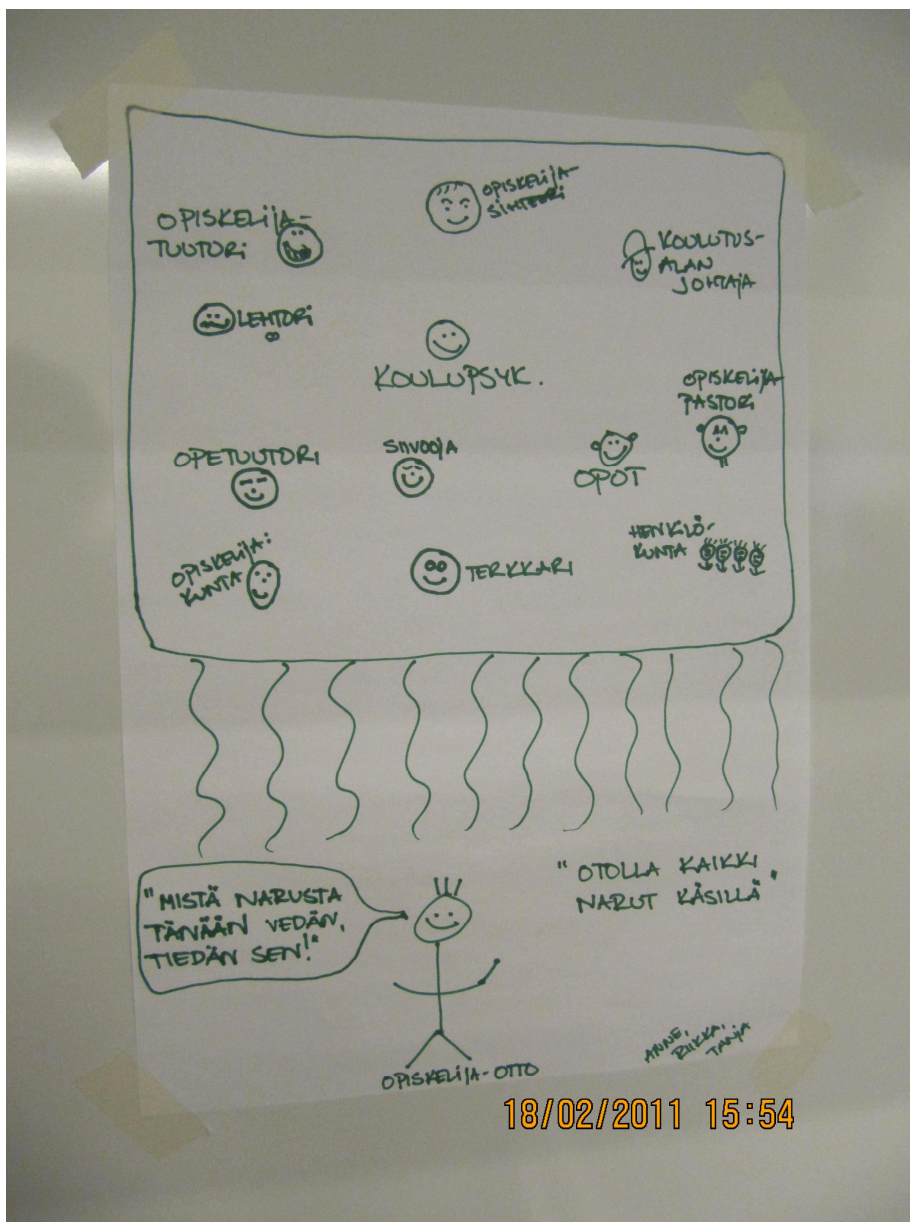
Lahden ammattikorkeakoulussa järjestettiin 17-18.2.2011 Virtaa vertaisohjaukseen yhteistyöseminaari, jossa keskityttiin vertaisohjauksen tematiikkaan. Seminaari oli tarkoitettu ammattikorkeakoulujen opiskelijatutoreille sekä henkilökunnalle. Ensimmäisen päivän ohjelma oli rakennettu erityisesti tuutorvastaavia ja tuutoreita ajatellen, ja siinä pureuduttiin tuutorointiin käytännönläheisesti. Toisen päivän ohjelma oli kohdennettu henkilökunnalle ja tutoreille, teemoina olivat opintojen viivästymisen ja keskeytymisen ehkäiseminen ja ohjausyhteistyö. Seminaarin järjesti *Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella* ESR-projekti yhteistyössä ammattikorkeakoulujen *Sirpa-tutorointiverkoston*, sekä *Campus Conexus-* ja *To Dare, To Care, To Share* -hankkeiden kanssa. Campus Conexus - korkeakouluopiskelijan syrjäytymisen ehkäiseminen -projektin tarkoituksena on lujittaa oppimiseen ja opettamiseen kannustavaa toimintakulttuuria korkeakoulussa.

Osallistuimme seminaariin LaureAMKon tutorsihteerin Heidi Salon pyynnöstä. Yhdyshenkilönä seminaarin puolesta toimi projektitutkija Terhi Skaniakos Jyväskylän yliopistosta. Olimme puolin ja toisin yhteydessä sähköpostitse Terhin kanssa ja sovimme seminaarissa pidettävästä esityksestämme eli kehittämästämme ryhmäyttämisen toimintamallista ja sen tuloksista. Seminaari oli kaksipäiväinen, mutta me osallistuimme ainoastaan jälkimmäiseen päivään perjantaina 18.2.2010. Päivän aikana osallistujia oli yhteensä 62 henkilöä. Tämän päivän aihe oli *Vertaistuki ja ohjaus opintoihin sitouttamisena - miten edistymistä voidaan tukea?* Meidän puolituntinen esitys oli Ohjausyhteistyön käytänteiden esittelyä esimerkkien avulla - osiossa. (kts. liite 4.)

Kuva 5. Seminaaripäivä 18.2.2011

Meidän esitys piti sisällään aluksi lyhyehkön infon CDS-hankkeesta, jonka jälkeen kävimme toiminnan lähtökohdat läpi - miten ja mistä työmme on saanut alkunsa. Toimme esiin oppinäytetyömme tavoitteet, toiminnallisen osion sekä toimintaan osallistuneiden kokemuksia ja ajatuksia. Saimme paljon kommentteja valmistuvasta työstämme. Ryhmäytämisen toimintamallia pidettiin hyvänä, mutta sen jatkuvuutta ja eteenpäin viemistä kyseenalaistettiin. Yleisöstä nousi huoli ryhmäytämisen toimintamallin pysyvyydestä. Kuka vie mallia eteenpäin meidän jälkeemme? Kenen vastuulla on mallin jalkauttaminen? Kävimme vuoropuhelua yleisön kanssa ja pohdimme erilaisia keinoja mallin jatkumolle. Seminaarin osallistujat olivat yhtä meiltä kansamme siitä, että tämän tyylinen toiminta pitäisi olla pysyvä, itsestään selvä tuutorointiyhteistyön muoto opettajien ja opiskelijoiden välillä. Ryhmäytämisen toimintamalli herätti paljon mielenkiintoa sen konkreettisuudesta vuoksi, osallistujat olivat erittäin tyytyväisiä siihen, että olimme jo toimineet ja saaneet aikaan hyvän yhteistyöalun opettajien ja opiskelijoiden välille.

Kuva 6. Ryhmätyön antia seminaarista

Koko seminaaripäivän aikana oli erilaisia esityksiä ja tuutorointiin liittyvistä aiheista. Seminaarin loppupuolella teimme ryhmätehtävän, jossa jakaannuimme ryhmiin. Ryhmissä piirsimme hyvän ja toimivan mallin tuutoroinnista ja niistä osa-alueista, jotka tuutorointiin kuuluu. Meidän ryhmässä keskityimme kokoamaan kuvan siitä, minkälaisena ohjauksen, avun ja tuen kuuluu näyttäytyä opiskelijalle. Malli toimii silloin, kun koko korkeakoulu yhteisö on tuttu opiskelijalle.

4.6 Artikkeli

Opinnäytetyömme on ollut hiukan poikkeava niin sanotusta normaalista opinnäytetyöprosessista. Ohjaajamme kanssa on jo hyvin varhaisessa vaiheessa sovittu opinnäytetyömme erilaisesta toteutus tavasta. Tämän tuotetun raportin lisäksi teemme yhdessä ohjaajamme kanssa artikkelin CDS - hankkeen julkaisuun. Artikkelin käsittelee Laurea AMK:n tuutoroinnin tavoitteita. Artikkelin keskittyy ryhmäytämisen toimintamalliin ja sen toimivuuteen. Meidän osuus artikkelissa on tuoda julki kokemuksellisuutta ja toimintamallin käyttökelpoisuutta. Artikkelin tullaan julkaisemaan CDS-hankkeen toimesta kaikissa hankkeissa mukana olevassa 14:ssä ammattikorkeakoulussa.

5 TUTKIMUS - JA ARVIOINTIMENETELMÄT

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä on toimintatutkimus. Tämä suuntaus on looginen valinta toiminnalliselle työllemme. Toiminnan tarkoitus on kehittää suunnittelemaamme mallia yhteistyössä osallistujien ja ohjaajien kesken ja työstää mallia eteenpäin jalkauttavaksi. Arviointimenetelminä olemme käyttäneet itse toiminnan aikana tekemäämme havainnointia, palaute - ja purkukeskusteluita esimerkiksi tuutorsihteerin kanssa sekä sähköistä lomakekyselyä, joka lähetettiin kaikille toimintaan osallistuneille.

Havainnoimme toimintaamme ja sen tuottamia tuloksia yhdessä koko toiminnan ajan. Keräsimme ja kirjasimme toiminnan aikana erilaisia mielipiteitä ja ehdotuksia ylös koko ryhmän nähtäväksi fläppitaululle, josta oli hyötyä sekä toimijoille että toiminnan jälkeen meille. Eräänä havainnoimisen vaihtoehtona pohdimme myös toimintamme videokuvaamista, mutta emme päätyneet tähän vaihtoehtoon, sillä toimintamme tarkoituksena ei ollut niinkään tutkia ryhmäläisiä, vaan antaa heille mahdollisuus tulla itse tietoisiksi omista toimintatavoistaan ja sen kautta tuottaa itse lisätietoa omista vaikutusmahdollisuuksista.

5.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus on suurimmalta osaltaan laadullisen tutkimuksen suuntaus, jonka avulla pyritään kehittämään tutkimuksen kohteena olevaa asiaa kehittämällä ja vaikuttamalla toimintatapoihin asian ympärillä. Toimintatutkimuksessa sekä tutkitaan että yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin tai epäkohtiin. Toimintatutkimuksen avulla pyritään vaikuttamaan. Olennaista toimintatutkimukselle on myös se, että sekä tutkija että tutkittavat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi ja osallistujiksi mukaan tutkimukseen. (Kuula. 2006.)

Toimintatutkimuksen perustajana esitetään useimmiten sosiaalipsykologian klassikko Kurt Lewin. Hän määritteli toimintatutkimuksen kulun, joka kulkee spiraalimaisesti kolmen eri vaiheen kautta:

Toiminnan suunnittelu ->

Muutoksen toteutus ->

Muutoksen vaikutusten seuranta ja arviointi ->

Toiminnan suunnittelu jne.

Toimintatutkimuksen keskeinen lähtökohta on Lewinin mukaan se, että sosiaalista tilannetta voidaan parhaiten ymmärtää, kun tilannetta ensin yritetään muuttaa ja sen jälkeen muutoksen vaikutuksia arvioidaan. Toimintatutkimukselle tyypillisiä asioita ovat käytäntöön suuntautuminen, ongelmakeskeisyys, tutkittavien ja tutkijan roolit aktiivisina toimijoina muutosprosessissa sekä tutkittavien ja tutkijan suhteen perustana oleva yhteistyö. Toimintatutkimuksen tavoitteena ei ole ainoastaan kuvata tai kertoa, vaan myös muuttaa. Muutos joko tapahtuu tai ei, tai se voi olla myös täysin toisenlainen, kuin mitä aluksi tavoiteltiin. Mahdollisen muutoksen avulla tuotetaan omanlaista tietoa tutkittavasta asiasta. Tutkimus siis vastaa kysymykseen "miten tutkittavat kohteet voivat muuttua?" Jos muutosta ei tapahdu, vastaa tutkimus siihen, miksi muutosta ei tapahdu. Toimintatutkimuksen kautta saatetaan saada näkyviin erilaisia asenteita, valtarakenteita tms, jotka eivät toisella tavalla tutkien välttämättä ilmenisi. (Kuula. 2006.)

Toimintatutkimuksessa on olennaista pyrkiä erilaisten asioiden muutokseen edistämällä ja parantamalla niitä mahdollisimman reaaliaikaisesti. Yhtä tärkeää on kuitenkin muistaa, että kyseessä on myös tutkimus, jolloin toimintatutkimuksella tuotetaan aineistoa ja sen pohjalta uutta tutkimuksellista tietoa, vaikka aiotut käytännön muutokset eivät onnistuisikaan. (Kuula. 2006.)

Opinnäytetyömme on osa CDS-hanketta. Erilaisissa hankkeissa informaatiota kerätään palvelun tai projektin prosesseista ja toteutuksesta sekä ongelmista pääasiassa laadullisilla menetelmillä. Toimintatutkimus on yksi mahdollinen keino tuottaa arviointitietoa. Sen tunnuspiirteiksi on nimetty ongelmalähtöisyys ja syklistä etenevä toiminnan kehittämisen prosessi. Tutkimusstrategiana toimintatutkimus parantaa käytännön toiminnan ja teoreettisen tutkimuksen vuorovaikutusta. (Suntio, 2004: 164-165.) Pitkäaikaisissa, useita vuosia kestävässä kehittämishankkeissa tehdään arviointitutkimusta. Arviointitutkimuksen rinnalle tarvitaan hanketutkimusta, joka tuottaa kuvailutietoa ja teoreettisesti perusteltuja tulkintoja muutoshasteista. Näiden pohjalta toteutuu mahdollisia interventioita kehityksen tukemiseksi hankkeen viitekehityksessä. (Suntio, 2004: 164.)

Hanketutkimuksessa ammatillisten ryhmien nimeämät ongelmat eivät suoraan ole tutkimusongelmia tai intervention lähtökohtia, vaan niitä käytetään viitteinä toiminnan kehittämisen haasteista. Haasteita voidaan tunnistaa esimerkiksi tarkastelemalla niitä vihjeiden avulla, jotka nousevat toiminnan kohteen muutoksesta ja sen aiheuttamasta uusien välineiden kehittämisen tarpeesta. Interventioita voidaan taas toteuttaa edellisen prosessin myötä tunnistettujen kehittämisen haasteiden perusteella. (Suntio, 2004: 167.)

Hankkeilla ja projekteilla on merkittävä tehtävä Laurea Ammattikorkeakoulun opetus-, oppimis- ja ohjausprosesseissa. Työelämä ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuva korkeakouluopetus tarkoittaa vahvaa ammattikorkeakoulun ja työelämän välistä kanssakäymistä. Aluekehitystä ja uutta osaamista luodaan tutkimusten sekä niiden soveltamisen pohjalta työelämän kanssa tehtävissä kehittämishankkeissa. (Fränti & Pirinen, 2005: 11.) Laurea Ammattikorkeakoululla on metropolialueen korkeakouluyhteisössä merkittävä yhteiskunnallinen rooli toimintaympäristöönsä lisäarvoa ja osaamista tuottavana sekä vaikuttavana kehittäjänä. Laureassa on kehitetty kehittämispohjaisen oppimisen toimintamalli (Learning by Developing, LbD). Kehittämispohjainen oppiminen (LbD) mahdollistaa asiantuntijuuden oppimisen innovatiivisessa alueen kehittämisessä työelämän kanssa. Kehittämispohjainen oppiminen (LbD) on autenttisuuteen, kumppanuuteen, kokemuksellisuuteen ja tutkimuksellisuuteen perustuva, uutta luova toimintamalli. (Piirainen, 2008: 8.)

5.2 Arviointimenetelmät

Toiminnan aikana tehty havainnointi sekä ryhmien tuotokset ovat toimineet hyvänä pohjana arvioida opinnäytetyömme tuloksia. Saadaksemme mahdollisemman kattavan arvioinnin, päätimme toteuttaa lisäksi e-lomakekyselyn toimintaan osallistuneille. Syy näin laajaa arviointiin oli toimintakertojen vähyydessä. Tämä teki mahdolliseksi saada rakentavaa palautetta toiminnan kehittämiseksi. E-lomake on myös turvallinen tapa saada vastaukset nimettömänä, eikä vastauksia näin ollen voida suoraan yhdistää tiettyyn vastaajaan.

Laadulliseen arviointiin ei oikeastaan ole käytettävissä teknisesti samanlaisia sovellettavia työkaluja kuin määrällisen aineiston arviointiin. Analyysimenetelmät, jotka noudattavat aina tiettyjä selkeitä kaavoja ei siis ole. Sen sijaan käytettävissä on erilaiset näkökulmat ja tarkastelutavat, joiden avulla aineistoa voidaan käydä läpi systemaattisesti. Analysointivaiheessa tulisi aineisto pilkkoa osiin, jonka jälkeen koota se ja muodostaa ehyt kokonaisuus. Raportissa tutkijan tulee pyrkiä kiteyttämään aineiston keskeinen anti. Analyysiotteena voi käyttää esimerkiksi teemoittelua, sisällönerrittelyä, kuantifiointia sekä tyypittelyä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka. 2006). Olemme käyttäneet teemoittelua e-lomakkeen tuotoksia analysoitaessamme. Jaoin kysymykset tavoitteidemme mukaisesti kolmeen eri osioon, jonka pohjalta olemme jaotelleet vastaukset sekä niiden sisällön.

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa ja se on tunnettu myös survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Aineistoa kerätään standardoidusti tilanteissa joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa sitä, jos esimerkiksi halutaan saada selville, mikä koulutus vastaajilla on, tätä asiaa on kysyttävä

kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Kyselytutkimuksessa etuna voidaan pitää yleensä sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto: tutkimukseen voidaan saada paljon henkilöitä ja voidaan kysyä monia asioita. Kyselymenetelmä on myös tehokas, koska se säästää muun muassa tutkijan aikaa aineiston keruuvaiheessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 188-190.)

Kyselytutkimuksessa voi ilmetä myös heikkouksia. Tavallisesti aineistoa voidaan pitää liian pinnallisena ja tutkimuksia vaatimattomina teoreettisesta viitekehystä käsin. Haitoiksi voidaan katsoa myös tietynlainen epävarmuus - aina ei ole mahdollista saada varmuutta siitä, miten vastaajat suhtautuvat kyselyyn ja ovatko he vastanneet todenmukaisesti. Vastausvaihtoehdot saattavat jäädä epäselväksi vastaajan näkökulmasta ja tästä syystä kyselyssä väärinymmärrykset ovat aina mahdollisia ja niitä on vaikeaa kontrolloida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 190.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olemme jakaneet johtopäätökset kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa käsittelemme toteutunutta toimintakertaa ja toisessa osassa käymme läpi e-lomakkeen kautta saamamme palautteen. Lopuksi esitämme johtopäätöksiä siitä kuinka ryhmäytämisen toimintamalli kannattaa ottaa käyttöön ja kuinka mallista saa toimivan kokonaisuuden.

6.1 Johtopäätökset toimintakerrasta

Toimintakerran tärkeimmiksi osiksi meidän ohjaajien kannalta muodostui alkulämmittely ja virittäytyminen teemaan. Ilman hyvää alkulämmittelyä ryhmää voi olla vaikea saada toimimaan hyvin yhdessä ja toiminta voi jäädä vajavaiseksi. Olimme valinneet lämmittelyyn kortit ja esineet, joiden tiesimme helpottavan alkuun pääsyä ja tuomaan rohkeutta kertoa omista tunneista ja ajatuksista. Rohkeus kertoa itsestään ja omista asioista on yleensä helpompaa, kun niistä voi puhua jonkin asian tai esineen kautta. Tällöin ihminen ei ole täysin paljaana muiden edessä, vaan voi olla esineen tuoman turvan oma itsensä. Kortit ja esineet toimivat lämmittelyä toimintavaiheeseen ja niiden tarkoituksena on nostaa spontaanisuutta ja työskentelyhalua. Lämmittelyllä on suuri psykologinen arvo, se ilahduttaa osallistujia sillä se antaa työskentelylle selkeän rakenteen ja samalla osallistujille aikaa suuntautua käsiteltävään aiheeseen. Lämmittelyssä ryhmän jäsenet alkavat tuntea olonsa vapautuneemmiksi suhteessa toisiinsa (Blatner, 1977: 57). Ohjaajina onnistuimme odotusten mukaisesti ja saimme osallistujat viritettyä hyvin mukaan toimintaan.

Toiminnallisissa menetelmissä lämmittely on olennainen osa toimintaa. Ohjaajalle lämmittely on enemmän kuin ryhmän herättelyä, hän haluaa saada ryhmän jäsenet kiinnostumaan aiheesta (Williams, 2002: 152). Onnistunut alkuviritely on kantava voima koko toiminnan läpi niin ryhmälle kuin ohjaajalle. Meillä ohjaajilla oli suuri vastuu saada tämä osio toimimaan tarpeeksi hyvin ja onnistuimme tehtävässämme mielestämme erinomaisesti. Palautteesta esiin tulleet kommentit innostavista ohjaajista ja miellyttävästä ilmapiiristä tukevat ohjauksen onnistuneisuutta. Tämä onnistuminen mahdollisti helpon siirtymisen parityöskentelyyn.

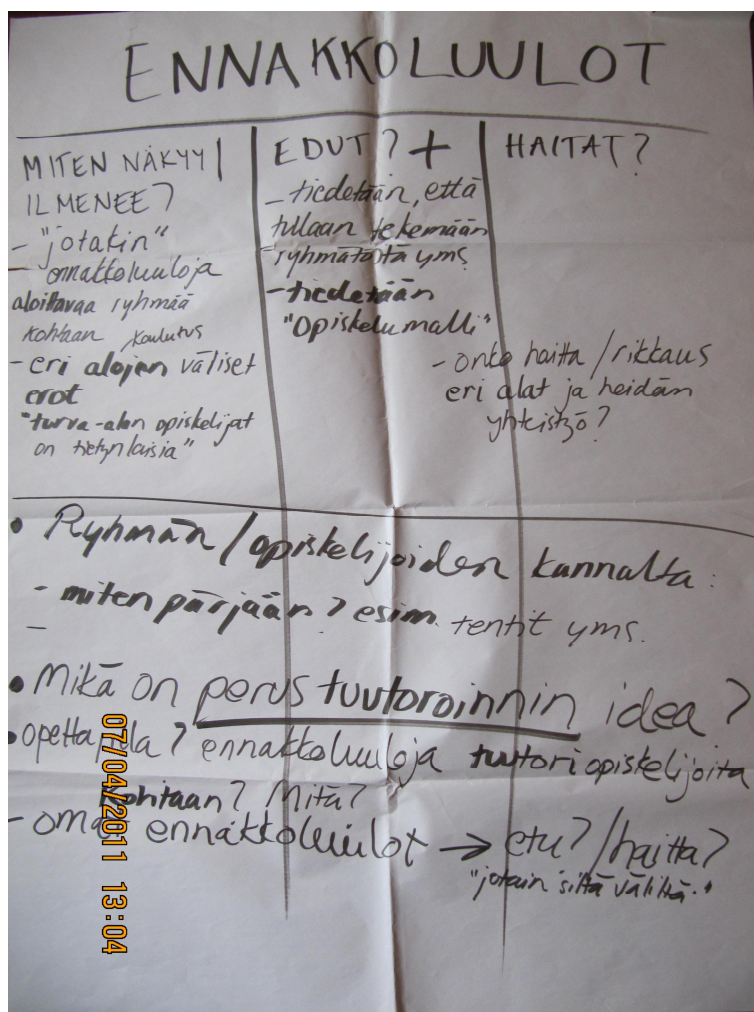
Parityöskentely toiminnan puolivälissä sai osaltaan positiivista palautetta. Työskentelyn lähtökohtana oli tutustuttaa opettajat ja opiskelijat toisiinsa ja sitä kautta helpottaa heidän tulevaa yhteistyötä. Pari- ja ryhmätyöskentely pyritään tekemään niin, että ryhmän jäsenet olisivat tekemisissä niiden kanssa, joita he tuntevat siihen mennessä kaikista vähiten. Pari- ja ryhmätyöskentelyllä pyritään lisäämään ryhmän kiinteyttä. Vuorovaikutus lisääntyy

tutustumisen ja yhteisen toiminnan kautta. (Kopakkala, 2005: 182.) Parityöskentely sujui pareilta hyvin ja tämän työskentelyn jälkeen oli luontevaa kokoontua yhteen läpikäymään neljää eri aihealuetta, jotka olivat syrjäytyminen, hyvinvointi, ryhmä sekä ennakkoluulot.

Ennakkoluulot

Aloitimme tuotosten purun ensin yhdessä miettimällä ennakkoluuloihin liittyviä asioita. Yhteisessä keskustelussa ennakkoluulot aihe lähti avautumaan ja kokosimme yhdessä fläpille vastauksia. Pohdimme sitä, kuinka tuutoreilla saattaa olla ennakkoluuloja aloittavaa ryhmää kohtaan. Eri koulutusalojen väliset erot saattavat näkyä ennakkoluuloina: *"turva-alan opiskelijat ovat tietynlaisia"* -ajatuksen heitti ilmoille yksi osallistujista. Pohdimme myös perus-tuutoroinnin ideaa, onko opettajilla ennakkoluuloja opiskelijatuutoreita kohtaan? Millä tavalla nämä ennakkoluulot vaikuttavat opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden väliseen yhteistyöhön ja heijastuvatko nämä ennakkoluulot aloittavaan ryhmään. Aluksi ennakkoluulot aihe vaikutti hyvinkin negatiiviselta, mutta keskustelun edetessä osallistujat kokivat ennakkoluuloista olevan joissain tilanteissa hyötyä. Esimerkiksi aloittavan opiskelijan ennakkotieto tai oletus tulevasta koulutuksesta sekä siitä, miten opiskeluissa edetään, saattaa pienentää riskiä keskeyttää opinnot.

Ihminen tekee oman tulkintansa todellisuudesta. Aikaisemmat kokemukset, ennakoasenteet ja yksilölliset tavat vaikuttavat suuresti siihen mitä kustakin "todellisuudesta" huomioimme. (Katajainen ym. 2004: 181.) On ensiarvoisen tärkeää tuoda esiin näitä omia käsityksiä todellisuudesta. Se voi auttaa asettumaan toisen rooliin ja vähentämään opettajien ja opiskelijoiden välistä kuilua.

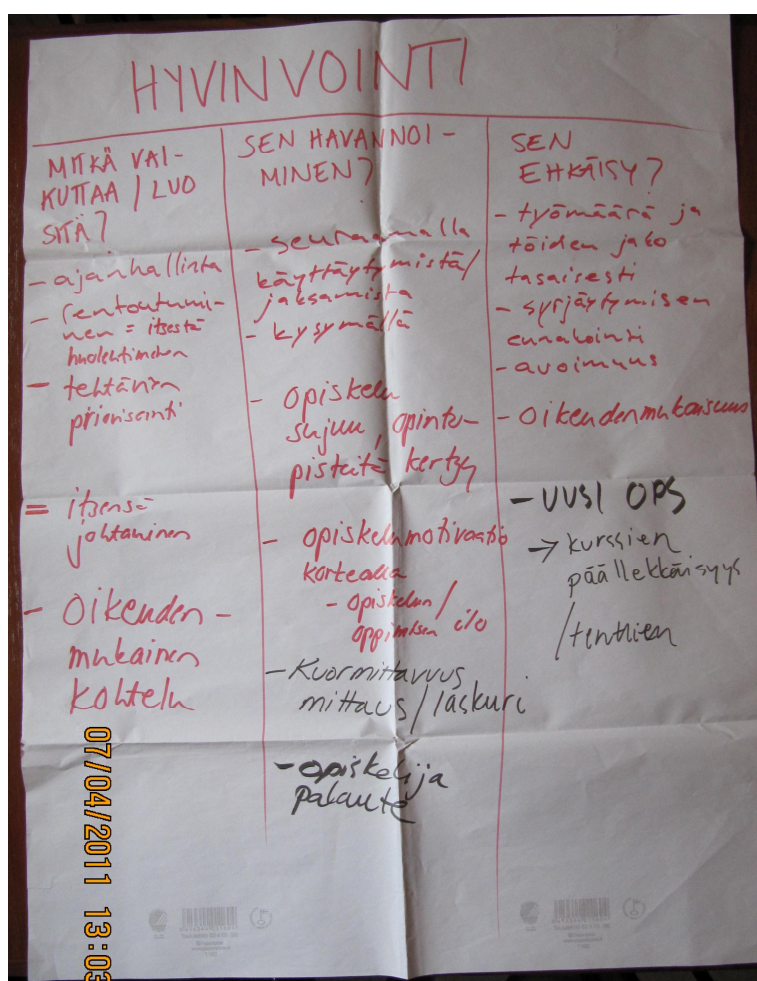

Kuva 7. Ennakkoluulot -ryhmätyö

Hyvinvointi

Ryhmä tuotti paljon materiaalia hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin. Osallistujien mielestä hyvinvointia luovat: ajanhallinta, rentoutuminen = itsestä huolehtiminen, tehtävien priorisointi, itsensä johtaminen, oikeudenmukainen kohtelu, avoimuus ja syrjäytymisen ennakointi. Opettajatuutorit näkivät myös uuden opetussuunnitelman tuovan väljyyttä tiukkoihin aikatauluihin ja näin ollen helpottavan kuormittavuutta opiskelijoilla. Tuutoreiden mukaan opiskeluryhmän hyvinvointia voi havainnoida seuraamalla opiskelijan käyttäytymistä/jaksamista, opintopisteiden kertymistä sekä opiskelumotivaation tasoa. Opettajat kertoivat, että heillä on myös käytössä kuormittavuusmittari sekä opiskelijoilta saatu palaute opintokokonaisuuksista, jotka toimivat työvälineenä opiskelijoiden jaksamisen ja hyvinvoinnin seuraamiseksi.

Aikaisemmat tutkimukset, kuten Tikkurilan Laureassa teetetty hyvinvointikysely tuo esille opiskelijoiden näkökulman siihen, missä he kokevat tarvitsevansa tukea voidakseen hyvin. Opiskelijat toivovat saada lisää tietoa itselleen sekä tunnettavuutta hyvinvointia lisäävistä palveluista. Opiskeluongelmien lisäksi korostuivat stressinhallinnan taidot, jännittäminen, itsetunto- ja ihmissuhdeongelmat jne. Olemme itse kokeneet, että tuutorointi painottuu pelkästään koulumenestyksen tukemiseen. Meidän mielestämme on syytä painottaa tuutorointia myös elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä, eikä ainoastaan opintoihin liittyen. Tätä kautta olisi mahdollisuus kiinnittää entistä enemmän huomiota opiskelijan voimavaroihin ja/tai niiden puutteeseen. Tällä tavalla opiskelijaa voidaan myös ohjata löytämään keinoja omien voimavarojen kehittämiseksi. Ja tehdä tunnetuksi hyvinvointia tukevat palvelut korkeakoulu yhteisössä.

Kuva 8. Hyvinvointi -ryhmätyö

Syrjäytyminen

Syrjäytymistä käsiteltiin sen ehkäisyn, sen havainnoimisen sekä asioiden, jotka luovat syrjäytymistä, kysymysten kautta. Varhainen puuttuminen, ryhmähengen luominen heti alussa sekä yhteiset pelisäännöt ja niistä sopiminen ehkäisevät tuutoreiden mielestä syrjäytymistä. Havainnointikeinona käytössä on poissaolojen seuranta. Yleinen ryhmän tuntemus auttaa tuutoreita havainnoimaan syrjäytymisuhan alla olevia opiskelijoita, esimerkiksi jos ryhmätyötilanteessa opiskelija ei löydä ryhmää tai käyttäytyy ryhmää kohtaan normaalista poikkeavalla tavalla. Syrjäytymiseen saattaa vaikuttaa poissaolot, oppimisvaikeudet, omat kiinnostuksen kohteet, "erilainen persoona" ja ryhmäntoiminta.

Saimme palautetta toiminnan aikana sekä e-lomakkeen kautta Syrjäytymis-aihealueen tärkeydestä. *"Käsiteltäviä aihealueita voi hyödyntää oman ryhmän ryhmätuutoroinnin aihealueissa. Syrjäytymisen estäminen ja ryhmän tukeminen"*. Oli eräs kommentti e-lomakkeessa. Toiminnassa käydyssä ryhmäkeskustelussa osallistujat arvostivat aihealueiden suorutta - oli hyvä että asioista puhuttiin niiden oikeilla nimillä turhia kainostelematta. Osallistujat olivat sitä mieltä, että näistä asioista ei keskustella tarpeeksi julkisesti. Nämä aiheet ovat ikään kuin tabuja, ja näitä käsitellään usein vasta silloin kun on jo "liian myöhäistä". Esimerkiksi tilanteet kärjistyvät vasta silloin, kun opiskelija on jo syrjäytynyt osittain tai kokonaan opiskeluista. Näin ollen ennaltaehkäisyyn on syytä panostaa jo heti opiskeluiden alkuvaiheessa vahvistamalla hyvää ryhmähenkeä ja osallisuutta ryhmässä.

CDS - hankkeen yksi tärkeistä tavoitteista on hallinnon sitouttaminen projektin päämääriin. Tällä tarkoitetaan että opiskelijoista välittämisen ja syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden tulee olla kirjattuna ammattikorkeakoulujen toimintastrategiaan (CDS.) Tämä toimintatapa luo suuret edellytykset sille, että toiminta on näkyvästi eettistä ja kestävä. Lisäksi yksi projektin tavoitteista on lisätä välittävää ilmapiiriä. Keskityimme opinnäytetyössämme juuri tähän yhteisöllisyyden tukemiseen ja vahvistamiseen, sekä positiivisen ilmapiirin luomiseen. Positiivinen ilmapiiri edistää hyvinvointia ja sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, jotka osaltansa ehkäisevät syrjäytymisen riskiä.

SYRJÄYTYMINEN

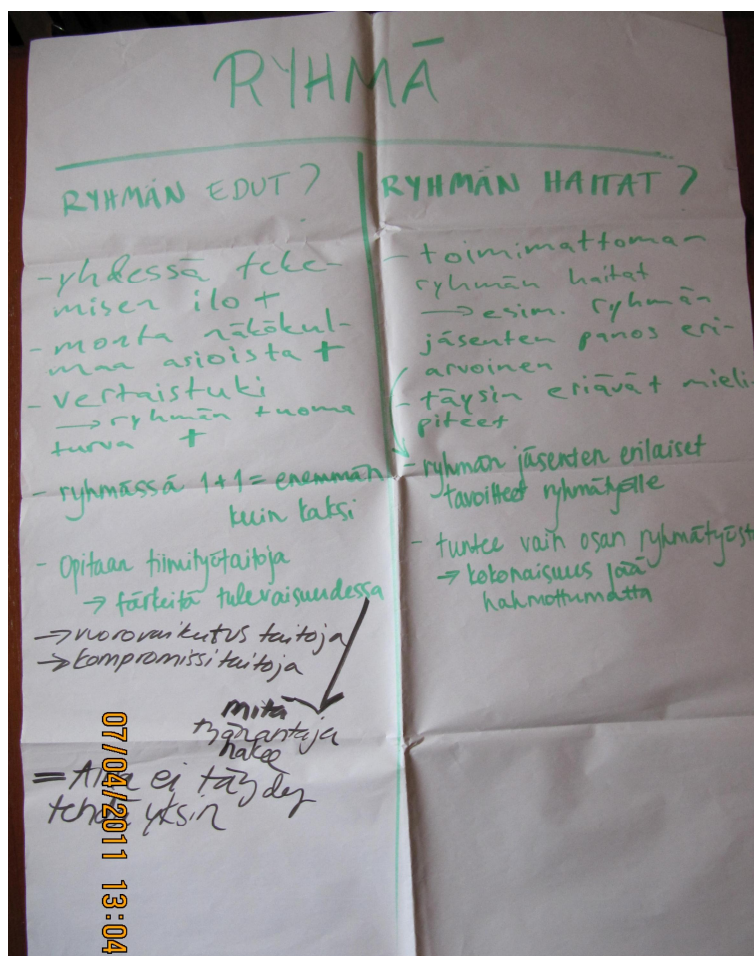
MITKÄ VAIKUTTAA / LUVO SITÄ?	SEN HAVAINNOIMINEN?	SEN EHKÄISY?
- henk.kohd. syyt poissa-oloihin	- poissaolot koulusta	- Varhainen puuttaminen
- "erilainen persoona", ovat kiltmastabon kohteet	- ryhmätoissa ei löyda ryhmää	- Ryhmähengen luomisen heti alussa erityis huomiota
- erityisongelmat opiskelussa	- erikoinen käyttäytyminen ryhmää kohtaan	→ yhteiset pelisäännöt ja niitä sopeuttaminen
- esim. pimeä väike ryhmätoiminta		

07/04/2011 13:03

Kuva 9. Syrjäytyminen -ryhmätyö

Ryhmä

Ryhmää käsitelimme ryhmän etujen ja haittojen näkökulmista. Osallistujat kokivat ryhmän eduksi yhdessä tekemisen ilot, monta näkökulmaa asioista, vertaistuki -> ryhmän tuoma turva, "ryhmässä 1+1= enemmän kuin kaksi", opitaan tiimityötaitoja -> tärkeitä tulevaisuudessa, vuorovaikutustaitoja ja kompromissitaitoja. Haittoiksi nähtiin esimerkiksi ryhmän jäsenten eriarvoinen panostus ja tavoitteet, täysin eriävät mielipiteet sekä haitaksi koettiin jos ryhmätyötilanteessa kokonaisuus jää hahmottumatta, jolloin opiskelija tuntee vain osan ryhmätyöstä. Opettajatuutorit kokivat tämän välillä ongelmalliseksi. Miten taataan jokaisen opiskelijan kokonaisvaltainen oppiminen? Ryhmätöitä tehdessä opitut osa-alueet voivat jäädä suhteellisen pieniksi, eikä opiskelija näin ollen opi kyseistä asiaa kunnolla. Kenen vastuulla tämä on? Onko opettajan rooli kaikille opettajille sama? Ottaako toiset enempi vastuuta opiskelijan oppimisesta vai onko toisille korkeakoulupedagogiikan malli sitä, että opiskelijat vastaavat täysin omasta oppimisestaan. Nämä ovat kysymyksiä, joita ovat tärkeitä pohtia.

Kuva 10. Ryhmä -ryhmätyö

6.2 Johtopäätökset palautteiden pohjalta

Seuraavassa käsittelemme palautteista esiin tulleita näkökulmia. Merkittävin asia, joka ilmeni jo toimintakerran aikana, oli toiminnan tarkoitus osalle osallistujista. Myös e-lomakkeen kautta saadusta palautteesta ilmeni sama asia. Osa oli saanut sellaisen käsityksen, että aika käytetään pelkästään suunnitteluun koskien uusia aloittavia ryhmiä, esimerkiksi suunnittelisimme tutustumisleikkejä uudelle aloittavalle opiskelija ryhmälle. Tämä ei missään nimessä ollut tarkoituksena, vaan tarkoituksena oli parantaa opettajatuutoreiden ja opiskelijatuutoreiden välistä yhteistyötä jotta he voisivat jatkossa tutustuttuaan suunnitella kyseistä toimintaa yhdessä. Vastauksista kävi ilmi, että kaikki eivät olleet tyytyväisiä alkuintroomme, he olisivat kaivanneet selkeämmän aloituksen toiminnalle, jossa olisimme selvittäneet tarkemmin toiminnan kulun. Itse toiminnan jälkeen kun kävimme yhteisen loppukeskustelun osallistujien kanssa, opettajatuutorit ilmaisivat saaneensa alkuperäisten sähköpostiviestittelyjen kautta toisenlaisen kuvan toiminnasta. Tämä näkyi myös e-lomakkeen vastauksista.

Tämä voi johtua osittain siitä, että emme olleet tavanneet osallistujia henkilökohtaisesti, vaan yhteyshenkilönämme Otaniemestä toimi lehtori Eila Toiviainen. Eila auttoi erittäin paljon meitä tässä prosessissa ja omalta osaltaan koordinoi ja keräsi yhteen tuutori- opettajat ja - opiskelijat ja informoi heitä tulevasta. Nyt jälkeinpäin ymmärrämme kuinka tärkeää on itse sopia kaikesta mahdollisesta toimintaan liittyvästä, jottei tule inhimillisiä väärinkäsityksiä. Olisiko tilanne ollut toisenlainen, ja olisiko epäselvyyksiltä vältytty, jos olisimme itse olleet yhteydessä osallistujiin? Toisaalta me koimme, että opintopäällikön viestillä on enemmän painoarvoa kuin omallamme, ja tätä kautta pyrimme mahdollistamaan osallistujien sitoutumisen toimintaan.

Toimintakertojen määrä sekä toimintakerran pituus jakoi mielipiteitä. Osalle yksi kerta oli riittävä, mutta osa olisi kaivannut lisää toimintakertoja. Eräs vastaaja perustelee lisää toimintakertojen tarvetta/tarpeettomuutta seuraavasti: "en kokenut sitä meidän kohderyhmälle tarpeellisenä, kun esim. paikalla oli vain kaksi tutoropiskelijaa". Yhtenä perusteluna riittävälle ajalle, oli sopiva osallistujia määrä tälle kerralle: "*Näin pienelle kohderyhmälle oli riittävä, ainakin niiden asioiden käsittelyyn*". Jo toiminnan aikana osallistujat harmittelivat, ettei enempää tuutoreita ollut paikalla ja lisäosallistujien kaivattu määrä ilmeni myös palautteista. Jos osallistujia olisi ollut enemmän, ei aika olisi riittänyt mitenkään, sillä jouduimme jo nyt jättämään osioita toiminnasta pois. Jatkoa ajatellen toimintakertojen määrä riippuu osallistujia määrästä, mutta toiminnan pituus tulisi olla vähintään yksi aamu/iltapäivä kahden tunnin sijaan. Aikataulujen yhteen sovittaminen on näköjään miltei mahdotonta, joten tällainen toiminta pitäisi sisällyttää suoraan kaikkien tuutoreiden käytäntöihin.

Olemme panostaneet paljon toiminnan kehittämiseen ja pyrkineet alusta asti siihen, että malli olisi toimiva. Kävimme dialogia sekä ohjaajamme, tuutorsihteerin kanssa sekä tietenkin keskenämme. Pyrimme panostamaan toiminnan sujuvuuteen ja loogisuuteen, jotta malli olisi helposti ymmärrettävä ja että asiat tapahtuvat tietyssä järjestyksessä. Toiminnan suunnitteluun vaikuttaa tietenkin ensisijaisesti kohderyhmä, jonka koimme meidän tilanteessa jopa tutuksi ja helposti lähestyttäväksi, jolloin toimintaa oli varmempi suunnitella. Perusteellisesta suunnittelusta huolimatta, osalle osallistujista ryhmäyttämisen toimintamalli ei tullut niin selkeäksi. Osaltaan tämä johtuu jo aiemmin mainitsemistamme väärinkäsityksistä. *"...en vain tiennyt toiminnallisen tuokion todellista tarkoitusta etukäteen. Luulin, että suunnittelemme tammikuussa aloittavien ryhmien ryhmäytymistä."* Esimerkiksi opettajatuutorit olivat käsittäneet asian niin, että me tulisimme ryhmäyttämään uusia aloittavia opiskelijoita tuutoreiden tueksi. Tämähän tarkoittaisi sitä, että me tekisimme työn heidän puolestaan! Joka tapauksessa malli koettiin toimivaksi ja käyttökelpoiseksi, eräs osallistujista mainitsi että entuudestaan tuttu "learning cafe"-tyyppinen toiminta oli mielekästä.

Ryhmäyttämisen toimintamalli mahdollisti tutustumisen ja kokemuksesta jäi kaikille osallistujille positiivinen olo. Yhteistyö koettiin arvokkaaksi ja toiminnan koettiin helpottavan yhteistyötä: *"...antoi kehyksen yhteistyön kehittämiseen tuutoropettajien kanssa."* sekä *"Tutustui uuteen tuutoriin. Parantaa jatkossa yhteistyötä."* Opettajatuutori totesi, että opiskelijatuutoreita voi käyttää entistä laajemmin uusien ryhmien vastaanottamiseen sekä ryhmäyttämiseen. Aiheet, joita käsiteltiin olivat hyviä ja osallistajat kertoivat voivansa hyödyntää niitä oman ryhmän ryhmätuutoroinnissa: *"aihealue on hyvä, jonka kehittämiseen on syytä kyllä panostaa."*

Yleisesti ilmapiiri toiminnan ajan oli miellyttävä ja osallistava: *"oli hienoa olla mukana toiminnassa, iltapäivä oli mukava!"*. Saimme myös ohjaajina hyvää palautetta miellyttävän ilmapiirin luomisesta ja siitä että olimme innostavat vetäjät.

6.3 Mallin käyttöönotto

Mallin käyttöön otossa on syytä huomioida seuraavat asiat. Ensinnäkin ryhmän koko vaikuttaa toimintaan ja käytettävissä olevaan aikaan. Meillä oli yhteensä neljä ohjattavaa mutta silti varattu kaksi tuntia ei riittänyt kaikkien osa-alueiden läpikäymiseen (kts. LIITE 2). Jos ryhmä on isompi, kannattaa toiminta jakaa kahteen eri kertaan. Toki on syytä huomioida, että kaikki ryhmät eivät ole samanlaisia, ja keskustelua ei välttämättä synny yhtä paljon kuin meidän pilotti kokeilussa.

Mallin yksi kehitysalue on toiminnan ohjaajan/ohjaajien rooli. On syytä miettiä onko tarvetta ja resursseja ohjaaja vetoiselle toiminnalle, vai onnistuuko tällaisen toiminnan läpi käyminen ilman ulkopuolista ohjaajaa, eli pystyvätkö tuutorit itse toteuttamaan toiminnan yhdessä.

Tämä opettaja - ja opiskelija tuutoreiden yhteinen toiminta tulee sisällyttää syksyn ryhmien että kevään ryhmien aloituksen yhteyteen.

7 POHDINTA

Ehdottomasti tärkein asia opinnäytetyössämme meille molemmille, joka on ollut myös yksi tavoitteistamme, on ollut kehittää jotain hyödyllistä. Emme halunneet kirjoittaa monta kymmentä sivua vain pölyttymään kirjaston hyllylle ja jäämään unholaan, vaan halusimme olla luomassa uutta. Luovien toimintojen opiskelijoina meille oli itsestään selvää, että toteutamme työmme toiminnallisina menetelmin, jo ennen kuin olimme päättäneet lopullista aiheitamme. Tämä vahva tahtotila vei meitä eteenpäin. Käytimme paljon aikaa löytääksemme meitä molempia kiinnostavan ja tarpeeksi haastavan opinnäytetyöaiheen, ja haimme ideoita esimerkiksi osallistamalla hanke infoon ja keskustelemalla opettajatuutorimme kanssa. Molempien luotto itseen ja aikaisemmat sosiaalialan ammattitutkinnot, lapsi- ja perhetyön sekä nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan ammattitutkinnot nostivat rimaa aiheen valinnassa. Viitaten jo aikaisempiin tutkintoihin sekä vuosien työkokemukseen sosiaalialalla ohjaajana toimiessamme emme asettaneet tavoitteeksi oman ohjaajuuden kehittämistä, koska emme nähneet sitä kummankaan kannalta oleellisena seikkana kehittää.

Keväällä 2010 opintojemme loppuvaiheessa saimme kuulla CDS - hankkeesta ja innostuimme hankkeen tavoitteista sekä niiden mahdollisuuksista olla vaikuttamassa itselle läheiseen aiheeseen, opiskelijoiden hyvinvointiin. Kenellä muulla voisikaan olla näin paljon tietoa ja ymmärrystä siitä, mihin kaikkeen ammattikorkeakoulu opiskelija tarvitsee apua ja tukea opintojensa aikana. Lopulta syntyi idea, perustuen meidän omiin kokemuksiin tuutoroinnista ja sen vaikutusmahdollisuuksista, niin sen hyvistä kuin huonoistakin puolista. Palasimme ajassa taaksepäin omien opintojemme alkuun ja huomasimme kuinka eritavalla toteutunut tuutorointi joko edesauttoi tai heikensi opintojen alun mielekkyyttä. Toisella meistä on erittäin onnistunut koko ensimmäisen vuoden tuutorointi, niin opettajan kuin vertaisohjaajan puolelta. Toisella taas vertaisohjaajaa ei koululla ollut kuin ensimmäisinä päivinä. Onkin aivan eriasia, kun voit tarvittaessa koko ensimmäisen opiskeluvuoden tukeutua oman ryhmäsi tuttuun opettaja- ja varsinkin opiskelijatuutoriin, eli vertaisohjaajaan, kuin siihen että olet tavannut opiskelijatuutorisi vain ensimmäisen viikon ajan, etkä edes muista hänen nimeään. Tämä opettaja- ja opiskelijatuutori pari on meidän toisen kohdalla ollut varmasti opintoja edesauttava ja ryhmäytymistä tukeva tekijä.

Opinnäytetyö projektimme on ollut pitkä. Olemme aloittaneet prosessin helmikuussa 2010 osana Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja sosiaalietiikka opintojaksoa. Teimme yhdessä opintojaksoon liittyvän eettisen kompetenssitehtävän (LIITE 1) työmme aihealuetta silmällä pitäen. Prosessin erilaisuus on näkynyt vahvasti jo alusta lähtien, mikä on ollut hyvä asia.

Erilaisuus on luonut lisää mielenkiintoa työtä kohtaan, antanut haasteita sekä mahdollistanut erilaisen ja uuden oppimisen opinnäytetyöprosessista.

Oppimiskokemuksena molemmat voimme todeta stressinhallinta kykyjemme vahvistuneen. Ison projektin läpikäyminen, sen aikataulut, ajanhallinta, eri ihmisten kanssa toiminen sekä meidän yhteisen ajan käyttö ovat päivittäin haastaneet meidät entistä parempiin suorituksiin. Näin jälkikäteen prosessia läpikäydessämme voimme todeta omaan ideaan luottamisen ja uskon omaan itseensä olevan kantava voima pitkäjänteisessä työskentelyssä. Jos olisimme alun kankeudessa luottaneet itseemme ja mallin toimivuuteen, turha jahkailu olisi voinut jäädä vähemmälle. Toisaalta ymmärrämme, että tämänkaltaisen prosessi vaatii kypsytystä ja paljon aikaa onnistuakseen joten kaiken tämän jälkeen pystymme näkemään mikä toimi ja mikä ei. Tilanne on ollut hallinnassa alusta asti, emmekä ole kohdanneet ylitsepääsemättömiä esteitä. Tämä on näyttöä siitä, että olemme osanneet hallita tilannetta kaiken aikaa ja pystyneet hyödyntämään jo aiemmin oppimaamme. Tämä luo vankan pohjan mahdollisille uusille projekteille syntymistä.

Yhteistyömme prosessissa sujui hyvin. Toki pitkään prosessiin kuluu niin ylä- kuin alamäkiä, mutta konfliktitilanteista pääsimme keskustelemalla eteenpäin. Huomasimme, että molemmat uskalsivat sanoa omat mielipiteet ja tämä edesauttoi parhaan mahdollisen lopputuloksen syntyä. Prosessin kuluessa huomasimme kuinka hyvin olemme omaksuneet koulutuksen aikana opitut roolinotto taidot, jolloin pystyimme asettumaan toisen asemaan ja sitä kautta ymmärtämään toisen toimintatapoja ja perusteluja omalle toiminnallemme.

Opinnäytetyömme aiheenamme oli tutkia ryhmän mahdollisuuksista tukea ja vahvistaa aloittavien ammattikorkeakouluopiskelijoiden yhteenkuuluvuutta ja tätä kautta luoda hyvinvointia ryhmäläisille. Ryhmässä on voimaa, ja moni kokee ryhmän yhdeksi hyvin tärkeäksi tukipilarikseen juuri esimerkiksi opiskelujen aikana. Olemme itse kokeneet hyvin vahvasti, että perusteellisen ryhmäprosessin läpikäyminen on ollut ainakin meidän kohdallamme hyvin antoisa ja kasvattava kokemus. Niinpä uskomme, että ryhmäytyminen ja ryhmään kuuluminen luo uusia voimavaroja ammattikorkeakouluopiskelijoille.

Opinnäytetyömme oli laadullinen tutkimus, jossa meillä oli vain yksi toimintakerta. Toiminnan määrällinen vähyys sekä kokemuksellisuuteen perustuva palaute, olivat asioita joiden takia meidän tulee kriittisesti esittää saatuja tuloksia sekä kyseenalaistaa tutkimuksen luotettavuutta. Kuitenkin aikaisemmat tutkimukset puoltavat aiheen todenmukaisuutta ja tärkeyttä, jotka osaltaan taas lisäävät luotettavuutta. Aihe on pinnalla jatkuvasti yhteiskunnallisellakin tasolla. Mediassa peräänkuulutetaan yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia ja tälläkin hetkellä on hankkeita, joissa hyvinvoinnin lisääminen, tuen antaminen sekä

syrjäytymisen ehkäiseminen ovat päätavoitteita. Olemme siis täysin varmoja, että ryhmyttämisen toimintamallimme ei ole turha, vaan tarvitsee tuulta purjeisiin, jatkuakseen ja kehittyäkseen osaksi ammattikorkeakoulutuutoroinnin kulttuuria.

Voiko hyvinvointivaltiossa syrjäytyä? Kuka syrjäytyy ja mistä? Tarkemmin kuin näitä asioita pohtii, tulemme lopputulokseen että syrjäytyminen on muodostunut tabuksi. Asiaa on vaikea käsitellä ja ottaa puheeksi, varsinkaan oikealla nimellä. Syrjäytynyt mielletään yksinoikeudella asunnottomien, alkoholistien sekä työttömien synonyymiksi. Eihän elämässään eteenpäin pyrkivä, opiskelijayhteisöön kuuluva ammattikorkeakouluopiskelija voi olla syrjäytynyt! Mistä tämä käsitys tulee? Onko yhteiskunnalla suuret ennako-olettamukset tulevaisuuden hyvistä kansalaisista ja heijastuuko nämä käsitykset opiskelijoille siten, että opiskelija ei uskalla tunnustautua apua tarvitseväksi ja heikoksi. Opintojen edistymisen seuraamiseen painottuva ohjaus ei todellakaan edesauta opiskelijan mahdollisuutta saada ääntänsä kuuluviin, tai mahdollisuutta saada tukea opintojen ulkopuolelle kuuluviin elämäntilanteisiin. Ohjauksen tulisi olla kokonaisvaltaista opiskelijan tukemista sekä hyvinvoinnista huolehtimista. Opiskelija tulee nähdä ihmisenä, eikä vain suorittajana, joka tulee yhdestä ovesta sisään ja jossain vaiheessa lähtee toisesta ulos.

LÄHTEET:

TO CARE, TO DARE, TO SHARE - AMMATTIKORKEAKOULUOPIKELIJOIDEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN (CDS) Projektisuunnitelma 01.09.2009-31.08.2011.

Blatner Adam. Toiminnalliset menetelmät terapiassa ja koulutuksessa. 1997. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Fränti Maarit & Pirinen Rauno. 2005. Tutkiva oppiminen integratiivisissa oppimisympäristöissä BarLaurea ja REDlabs. Edita Prima Oy, Helsinki.

Jauhiainen Riitta, Eskola Marjatta. Ryhmäilmiö.1993. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Levi Daniel . Groups dynamics for teams. 2007. Sage Publignations USA.

Lähtökohtia Laurea - amk:n ohjauksen toteuttamiselle. 2007. Laurea Ammattikorkeakoulu

Heiskanen Tarja, Vallinsaari Mirja. (toim.) Elämäntaidon ja selviytymisen kirja. 1997. WSOY - Kirjapainoyksikkö, Porvoo.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula. 2007. Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Hyvinvointikyselyn tuloksia Laureassa. L:\10 SEURANTA JA ARVIOINTITIIETO\06
Opiskelijapalaute

Katajainen Antero, Lipponen Krisse & Litovaara Anneli. Voimavarat käyttöön. 2004. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Marttila Marjaana ja Häkkinen Johanna. Polulla-projekti - Erityistä tukea ammattikorkeakouluopinnoissaan haasteita kohdanneille. 2008. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tampere.

Mäenpää Mari. "Laajempi ystäväpiiri-keveämpi mieli?" YLIOPISTO-OPISKELIJOIDEN SOSIAALINEN TUKI JA POSITIIVINEN MIELENTERVEYS. Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma 2008. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.

Niemistö Raimo. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 2002. Tammer-paino, Tampere.

Ojanen Sinikka. Ohjausteorian käsittelyä. 2006. Yliopistopaino Palmenia, Helsinki.

Piirainen Arja (toim.) Ohjaus Learning by Developing - toimintamallissa. Edita Prima Oy.

Poikela Esa.(toim.) Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. 2005. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.

Pyökkänen Kari. Elämäntaidon ja selviytymisen kirja. 1997. WSOY - Kirjapainoyksikkö, Porvoo.

Räihä Pekka. Mielipidekirjoitus "Yhteisöllisempi koulu on vieras nykyisille opettajille" Helsingin Sanomat 6.10.2010.

Salmimies Raija & Ruutu Sirkku. Myönteisen muutoksen työkirja. 2009. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Suntio Arja-Tuulikki. 2004. Tutkiva ja kehittävä Ammattikorkeakoulu. Edita Prima Oy, Helsinki.

Turunen Kari E. Ikävaiheiden kriisit. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2005.

TUTTI tuutorin turva ja tuki opas. Laureamko

Vuokila-Oikkonen Päivi. Opiskelijoiden syrjäytymisen mekanismit ammattikorkeakoulussa - Epävirallinen työpaperi. Diak 2010.

Williams Anthony. Ryhmän Salaisuudet Sosiometria muutoksen voimavarana. WS Bookwell Oy Juva 2002.

INTERNET LÄHTEET:

Internet lähde: Social Capital Research

Claridge, T. 2004, 'Social Capital and Natural Resource Management', Unpublished Thesis, University of Queensland, Brisbane, Australia.

<http://www.socialcapitalresearch.com/definition.html> [Viitattu 5.2.2011]

Arja Kuula. 2006. Toimintatutkimus. Luku 5.4. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 05.02.2011.)

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 22.03.2011)

Tuula Heiskanen ja Seija Hiisijärvi <http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php> (5.2.2011)

LIITE 1: Eettinen kompetenssi tehtävä

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja sosiaalietiikka - opintojakso (Ari Heikkinen, Johanna Häkkinen ja Eeva Soikkeli)

Helmikuu 2010

"Aristoteleen etiikan perusajatus oli se, että yksilön tulee käyttäytyä jatkuvasti hyveellisesti ja kehittää hyveitä, sen sijaan että hän tekisi vain yksittäisiä hyviä tekoja."

Johdanto

Omien arvojen punnitseminen, vaikeat kysymykset ja niihin vastaaminen; kuten: Minkälainen elämä on ihmisarvoista? Ja kuka sitä voi määritellä? ovat pyörineet mielessämme oikeastaan koko opiskelun ja ammatillisen kehittymisen ajan. Tämän eettisen pohdinnan avulla nostamme esiin omia henkilökohtaisia eettisiä osaamisalueita sekä pohdimme muita osa-alueita organisaation, yksilön ja globaalien kehittämisen tasolla sekä pohjaamme sitä myös meidän yhteiseen opinnäytetyöaiheeseemme. Täytyy sanoa, että olemme tässä nyt miettineet ja reflektoineet sosiaalialan eettisyyttä sekä omia arvoja varmasti enemmän kuin koskaan ennen yhteiskunnallisen uudistamisen tasolla.

Olemme päättäneet tehdä opinnäytetyömme liittyen hankkeeseen - TO CARE, TO DARE, TO SHARE - AMMATTIKORKEAKOULUOPIKELIJOIDEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN (CDS). Hankkeen tarkoituksena on syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa. Tämä projektin tarkoituksena on luoda ennen kaikkea *"varhaisen puuttumisen malleja sekä malleja opiskelijan työkykyisyyden ylläpitämiseksi."* (CDS) Hanke itsessään pitää sisällään vahvan eettisen latauksen. Ovathan ihmisoikeudet ehdottomia ja ne kuuluvat jokaiselle ihmiselle pelkän ihmisyyden perusteella. Ne eivät ole riippuvaisia ihmisen omasta käytöksestä ja toiminnasta. Jokaisen ihmisen henkistä sekä fyysistä hyvinvointia tulee tukea ja edesauttaa, erityisesti silloin, jos ihminen ei siihen itse kykene. Tähän, erityisesti sosiaalialan ammattilaisen, tulee pyrkiä.

Eettinen herkkyys

"Projektin toimenpiteet mahdollistavat myös vakavampien oireiden tunnistamisen sekä hoitoonohjauksen tehokkaamman käyttöönoton. Projektin toiminnoilla havaitaan varhaisen vaiheen syrjäytymisriskit melko hyvin sekä luodaan osallisuutta ylläpitävä työskentelyilmapiiri opiskelijoille. Projektin avulla on mahdollisuus havaita herkemmin tavanomaisesta opiskelijoiden elämäntilanteesta vakavimmat syrjäytymisen vaarat. Luotavan hoitopolun sekä puuttumisen mallin avulla opiskelijat, joilla on lisääntyviä syrjäytymisriskiä tulevat ohjatuiksi sellaisen ammattiavun piiriin, mikä parhaiten vastaa heidän tarpeisiinsa." (CDS). Tässä yhteydessä eettisyys saa mielestämme kaksoismerkityksen. Koska hanke pohjautuu eettisiin arvoihin, on hankkeen yhteydessä tapahtuva toiminta oltava myös eettistä.

Haasteena toiminnan eettisyydelle on syrjäytymisen henkilökohtaisuus. Avunanto syrjäytymisvaarassa olevalle henkilölle täytyy olla hienovaraista, sillä hän voi kokea lähestymisen jopa uhkana. Herkkyys avunannossa ja hoitoon ohjaamisessa on siis äärimmäisen tärkeää. Eettinen herkkyys tarkoittaa taitoa tunnistaa kunkin osapuolen erityispiirteet, tarpeet, oikeudet ja velvollisuudet. Sosiaalialan työntekijällä tulee olla tietoisuus siitä, kuinka oma toiminta vaikuttaa asiakkaiden hyvinvointiin. Työntekijän on pystyttävä ennakoimaan mahdollisten toimintalinjojen vaikutus kullekin osapuolelle. Projektisuunnitelmasta tulee ilmi, että ammattikorkeakoulujen avainhenkilöstö koulutetaan siten, että heillä on taitoa tunnistaa opiskelijan oireita varhaisessa vaiheessa ja käyttää

hoitoonohjausmenetelmää. Jo koulutusvaiheessa eettisyyden on mielestämme oltava keskeinen ja näkyvä tekijä.

Sosiaalialan työntekijän eettisen herkkyyden ydin on empatia ja roolinottotaidot. Meillä tulevilla sosionomeille, sosiaalialan ammattilaisilla, on koulutuksen myötä kehittynyt kyky asettua toisen ihmisen asemaan ja tätä kautta olla aidosti läsnä. Etenkin luovissa toiminnoissa olemme päässeet erilaisten draamallisten harjoitteiden kautta asettamaan itsemme alttiiksi monille tunteille ja tilanteille ja sitä kautta itsetuntemuksemme on vahvistunut. Onhan eettisen herkkyyden punaisena lankana ammatilliset vuorovaikutustaidot. Draamatyöskentely on johtanut meidät laajaan ja syvälliseen ymmärtämiseen sosiaalityöstä.

Aiomme käyttää opinnäytetyössämme toiminnallisia menetelmiä, kuten draamaa. Draama harjoitusten avulla pystyy asettumaan toisen roolin ja sieltä kautta tarkastelemaan syrjäytymiseen liittyviä mahdollisia riskitekijöitä. Tarkastelu voi tapahtua niin yksilön kuin ryhmän, että yhteiskunnan näkökulmasta.

Asiakasryhmien erityispiirteet

Seuraavassa kappaleessa käymme läpi eri asiakasryhmien erityispiirteitä yleisemmällä tasolla. Kappaleen lopussa palamme taas opinnäytetyömme aihepiiriin.

Kantin etiikan mukaan "ihmisellä on oikeus tulla kohdelluksi inhimillisesti eikä kenenkään tule alistua missään olosuhteissa ihmisarvoa alentavaan kohteluun." Kysymmekin siis, saavatko kaikki nyky-yhteiskunnassa arvoisensa kohtelun? Saammehan lukea päivittäin lehdistä vanhusten huonosta kohtelusta laitoksissa ja oikeuden käynneistä jotka liittyvät vammaisten henkilöiden kuoleman tuottamuksiin. Mitä on ihmisarvoinen elämä, missä kulkee raja? Ja voiko ylipäänsä mihinkään vetää rajaa?

Otamme tähän esimerkin kirjasta Poikkeava vai erityinen? jossa kerrotaan John Rawlsin hypoteettinen esimerkki hyvästä inhimillisestä elämästä. Rawlsin esimerkki etenee siihen lopputulokseen, että järjenkäyttöön perustuva elämä on parempaa kuin järjenkäytön huomioimatta jättäminen. "Jotta ihminen voi todella olla onnellinen, hänen täytyy toteuttaa ihmisen tehtävää. Tämä tarkoittaa käytännössä järjenkäyttöön perustuvaa elämää." (Ladonlahti: 118.) Voimmeko siis päätellä tästä, että Rawlsin oikeudenmukaisuus teorian mukaan kehitysvammaisen ihmisen elämä ei ole hyvää ja onnellista elämää?

Rajan vetäminen on siis äärimmäisen vaikeaa monessakin suhteessa. Sosiaalialan työ on kokonaisuudessaan niin yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista, ettei pätevästi alan ammattilainenkaan voi aina varmuudella sanoa mikä on kenellekin asiakkaalle oikeaa ja parasta mahdollista tukea ja kuntoutusta? Mitä asiakas todella tarvitsee? Meidän sosiaalialan ammattilaisten tulee pitää huolta asiakkaan oikeuksista, jos he eivät siihen itse pysty. Sosiaalialalla näiden kysymysten jatkuva pohdinta on elinehto työssä kehittymiselle ja sille että oppii tuntemaan asiakkaita vieläkin paremmin. Jotta asiakkaan oikeudenmukainen kohtelu toteutuisi, on meidän ammattilaisten tunnistettava omat vahvuutemme ja heikkouksemme. Ilman hyvää itsetuntemusta on vaikeaa olla tukemassa asiakkaan itsetunnon kehitystä.

Sosiaalialalla on tärkeää jatkuvasti pyrkiä toimimaan alan eettisen arvoperustan mukaisesti, kuitenkin ottaen huomioon valtavat yksilölliset erot asiakaskunnassa. Toiselle asiakkaalle, esimerkiksi neurologisesti terveelle nuorelle, jokin totuttu käyttäytymismuoto tai opittu tapa olisi ehdottoman epäsuotavaa ja eettisesti väärin meidän muiden silmissä. Esimerkiksi normaalin yhdeksäs luokkalaisen pojan ei oleteta masturboivan koulupäivän aikana käytävällä, hänhän voi tehdä sitä omalla ajalla ja oppilas itse sen hyvin tiedostaa missä sitä tekee ja miten. Mutta kun on kyse autistisesta/kehitysvammaisesta nuoresta miehestä, annetaan siihen oma aikansa ja valvottu tila, jossa hän voi sitä toteuttaa koulupäivän aikana. Sosiaalialalla ja etenkin kehitysvammatyössä korostuu suvaitsevaisuus ja eri osapuolten näkökulman huomioon ottaminen. Ensijaisesti juuri niiden kohdalla, joilta itseltään puuttuu

kykyä ymmärtää muita, empatian puute muita ihmisiä kohtaan sekä kykyä asettua ylipäättänsä missään tilanteessa toisen ihmisen rooliin.

Hankkeessa kohderyhmänä ovat ammattikorkeakoulu opiskelijat, joista käytämme tässä yhteydessä myös sanaa asiakasryhmä. Hankkeen tavoite, eli syrjäytymisen ehkäisy on haastavaa, koska ennakointi ja havainnointi eivät ole yhtä yksiselitteistä kuin esimerkiksi päihdeongelmien tunnistaminen. *”Mielenterveysongelmista kärsivät opiskelijat hakeutuvat pääsääntöisesti oma-aloitteisesti hoitoon, mutta kaikki eivät koe hoidon tarvetta. Havaitsemattomat ja hoitamattomat mielenterveyshäiriöt muodostavat merkittävimmän mielenterveysongelmiin liittyvän turvallisuusuhan.”*(CDS). Tämän hankkeen yksi tukipilari on siis toimiva ja rehellinen dialogisuus, niin opiskelijoiden, opettajien, sekä hankkeen työntekijöiden välillä. Kun tämä dialogisuus toimii, voidaan todeta että moraalinen toimeenpanotaito, eli kyky toimia tavoitteellisesti eettisen ongelman ratkaisemiseksi, toteutuu.

Suomalainen koululaitos on kohdannut viime vuosikymmenten aikana mm. erilaista levottomuuden lisääntymistä ja muutaman viime vuoden aikana dramaattisia väkivallantekoja. Aivan äskettäin on raportoitu korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin vajeista, jossa näkyi selvästi kunnallisen opiskeluterveydenhuollon puutteellinen palvelujen tarjonta kysyttäessä eri terveydenhuollon ammattilaisten palvelujen käyttöä. Opiskelijat osasivat hyvin nimetä asiat, joihin tarvitsevat apua. Toiveet saada apua terveyteen, opiskeluun ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa vastasivat hyvin tutkimuksessa esiin tulleita ongelmia. Niissä korostuvat opiskeluongelmien lisäksi stressinhallinnan taidot, jännittäminen, itsetunto- ja ihmissuhdeongelmat, mutta myös ravitsemus, liikunta, painonhallinta ja ergonomia-asiat.

Alalle soveltumattomuudesta voi syntyä turvallisuusriskejä erityisesti silloin, kun opiskelijalla on vakava psykoottinen häiriö, johon ei ole saatu riittävää hoitovastetta, hänellä on vakava asosiaalisesti väritynyt persoonallisuushäiriö tai hänellä on hallitsematon vakava päihde- tai huumeriippuvuus.

Pohdinta

”Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa - projektin yhtenä tavoitteena on projektissa mukana olevien ammattikorkeakoulujen hallinnon sitouttaminen projektin päämääriin. Tällä tarkoitetaan, että opiskelijoista välittämisen ja syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden tulee olla kirjattuna ammattikorkeakoulujen toimintastrategiaan.” (CDS). Tämä toimintatapa luo suuret edellytykset sille, että toiminta on näkyvästi eettistä ja kestävä. *”Lisäksi yhdeksi projektin tavoitteeksi on asetettu välittämisen ilmapiirin luominen. Tähän, myös asenteisiin ja arvoihin vaikuttavaan tavoitteeseen pyritään kaikille yhteisten, yhdessäoloa lisäävien teematapahtumien järjestämisellä, korostamalla hyvien tapojen merkitystä hyvän, ystävällisen ja positiivisen ilmapiirin luomiseksi sekä viestimällä projektin päämäärästä, hyvinvoivasta opiskelijasta tekemällä projektin tavoitteet koko ammattikorkeakoulun yhteiseksi tavoitteeksi.”*(CDS). Aiomme keskittyä opinnäytetyössämme juuri tähän yhteisöllisyyden tukemiseen ja vahvistamiseen, sekä positiivisen ilmapiirin luomiseen. Positiivinen ilmapiiri edistää hyvinvointia ja sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, jotka osaltansa ehkäisevät syrjäytymisen riskiä.

Olemme pohtineet eettisiä arvoja läpi koko opiskelujemme ajan. Me molemmat olemme työskennelleet sekä tehneet harjoitteluita kehitysvamma työn parissa, josta esiin nousi kappaleessa kolme olevat näkökulmat ja eettiset arvot. Erityisesti tämän asiakasryhmän kohdalla asiakkaiden eettisesti oikeanlainen kohtelu ja etiikka tulevat olla kohdillaan. Valitettavan usein olemme kuitenkin huomioineet selkeitä puutteita ja laiminlyöntejä kehitysvammatyössä. Asiakasryhmän erityispiirre, eli jatkuva tuen tarve sekä puolustuskyvyttömyys nostavat eettisten arvojen merkityksen vieläkin korkeammalle tasolle.

Näin ollen kehitysvamma alan työyhteisöissä on tärkeää ylläpitää arvokeskustelua ja pyrkiä aktiiviseen ja jatkuvaan kehittämiseen kehitysvammaisen yksilön oikeuksien puolesta.

Meidän yhteisten keskusteluiden pohjalta nousi esiin omat asenteemme ja stereotyyppiset käsityksemme. Pohdimme ennakkoluuloja ja haasteita, joita oletamme kohtaavamme opinnäytetyöprosessin aikana. Keskusteluun nousi omaan ammatillisuuteen liittyvät asiat. Olemmeko riittävän kypsiä ja omaammeko riittävän ammatillisuuden tason tarkastella mahdollisesti esiin nousevia haasteita ja ongelmia ilmiötasolla. Pystymmekö ottamaan etäisyyttä ja pysymään omassa roolissa prosessin kuluessa. Onko ammattieettisyytemme varmasti riittävää kohdatessa muita opiskelijoita, koska kuulumme itsekkin siihen ryhmään. Olisiko helpompi etäännyttää itsensä tutkijan asemaan, jos toteuttaisimme samankaltaisen toimintatutkimuksen esimerkiksi vanhusten palvelutalossa, joka ei ole meille niin läheinen toimintaympäristö.

Tästä eteenpäin aiomme kiinnittää huomioita entistä enemmän eettisyyteen sekä siihen liittyvään keskusteluun. Pyrimme olemaan aktiivisia eri yhteisöissä osallistuen arvokeskusteluihin, sekä pitämään huolta asiakkaiden oikeuksista. Vastuunotto yhteiskunnallisella ja globaalilla tasolla on tullut tämän tehtävän sekä koko opintojakson kautta paremmin tietoisuuteemme. Aiomme argumentoida oikeudenmukaisten sosiaalisten, yhteiskunnallisten ja globaalien muutosten puolesta. Aristoteleen etiikan perusajatuksen mukaan meidän kaikkien tulee käyttäytyä jatkuvasti eettisesti ja kehittää eettistä osaamista, ja nähdä sekä toteuttaa eettisyys kokonaisuutena, ei vain yksittäisinä tekoina.

Lähteet:

Ladonlahti T. Naukkarinen A. & Vehmas S. Poikkeava vai erityinen? Erityispedagogiikan monet ulottuvuudet. Atena 2003.

Luentomateriaali, Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja sosiaalietiikka. Optima 2010.

LIITE 2: Toimintamallin runko

Alla on suunnittelemamme toimintarunko ja aika-arvio toiminnan kulusta:

1. Tervehdys/esittely (10-15 minuuttia)

- keitä olemme, mistä tulemme, mistä idea sai alkunsa?
- kättely, jokaisen huomioon ottaminen henkilökohtaisesti

2. "Fiilisrinki" aloitus (15 minuuttia)

- tunnekortit ja pienet esineet (lelut)

3. Aloittelu, virittely - Mielipide/väittämä rinki (10 minuuttia)

- Kuka on syönyt lounaan
- Kuka tuli julkisilla tänään töihin/kouluu
- Kuka tuli kävelleen
- kuka autolla
- Jollain muulla tapaa

Väittämät:

- Rillipäitä kiusataan
- Isonenäisiä syrjitään
- Kauniit menestyvät
- Opiskelijan työnteko koulun ohella on stressaavaa
- Ryhmässä oleminen on aina hyvä kokemus

4. Ryhmätyöskentely

2-3 ryhmää, riippuen osallistujamäärästä, kiertää fläpeiltä toiselle pohtien 4 eriaihealuetta.

SYRJÄYTYMINEN

- Mitkä vaikuttaa/luo sitä
- Sen havainnoiminen
- Sen ehkäisy

HYVINVOINTI

- Mitkä vaikuttaa / luo sitä
- Sen havainnointi
- Sen ehkäisy

RYHMÄ

- Sen edut
- Sen haitat

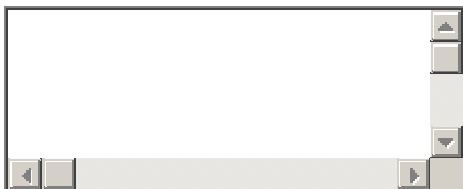
LIITE 3: E-lomake

Yhteisöllisyyttä yli rajojen - opettajien ja opiskelijoiden ryhmäprojekti Otaniemen Laureassa

Olit mukana toteuttamassa pilottia kehittämästämme toimintamallista CDS-hankkeen parissa. Toimintamalli on suunnattu vahvistamaan ja helpottamaan tuutori opettajien ja tuutori opiskelijoiden välistä yhteistyötä. Tuutoreiden hyvä yhteistyö antaa puolestaan tukea uusille aloittaville opiskelijoille.

1

Miten koit toiminnallisen tuokion?

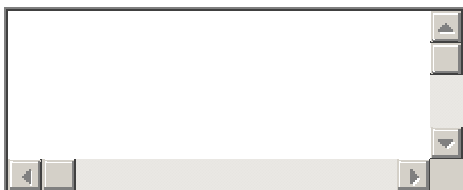
2

Mitä toiminnasta jäi mieleen?

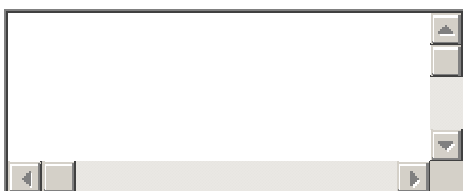
3

Mitä toiminnasta jäi puuttumaan?

4

Oliko toiminnalle varattu aika mielestäsi riittävä?

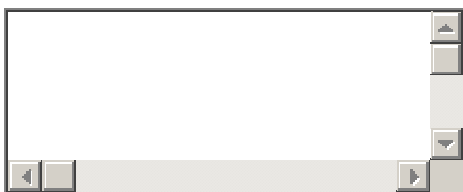
5

Olisitko kaivannut lisää toimintakertoja?

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small square with an upward arrow, a square with a downward arrow, and a square with a downward arrow. On the bottom left, there are two small square buttons with left and right arrows. On the bottom right, there is a square button with a right arrow.

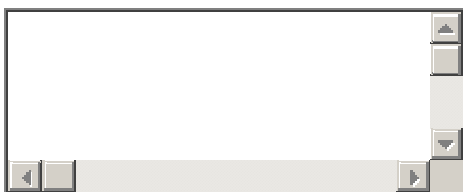
6

Antakaa kehittämis ideoita/ehdotuksia toimintamallista?

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small square with an upward arrow, a square with a downward arrow, and a square with a downward arrow. On the bottom left, there are two small square buttons with left and right arrows. On the bottom right, there is a square button with a right arrow.

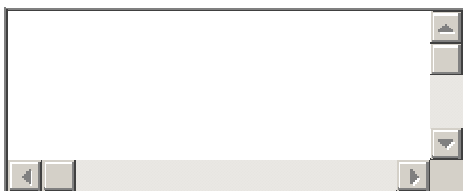
7

Miten koit yhteisen toiminnan opettajatuutorin/opiskelija tuutorin kanssa?

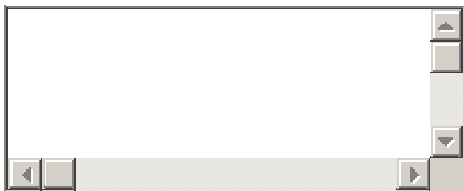
A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small square with an upward arrow, a square with a downward arrow, and a square with a downward arrow. On the bottom left, there are two small square buttons with left and right arrows. On the bottom right, there is a square button with a right arrow.

8

Saitko ideoita/ajatuksia omaan toimintaan? Millaisia?

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small square with an upward arrow, a square with a downward arrow, and a square with a downward arrow. On the bottom left, there are two small square buttons with left and right arrows. On the bottom right, there is a square button with a right arrow.

9

Vapaa sana

Tietojen lähetys

Kiitos vastauksistasi! KEVÄTTÄ KOHDEN... :)

LIITE 4: Virtaa vertaisohjaukseen! seminaariohjelma

Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella hanke järjestää yhteistyössä Sirpa-tutorointiverkoston, sekä Campus Conexus ja To Care, To Dare, To Share hankkeiden kanssa:

Virtaa vertaisohjaukseen! 17.-18.2.2011 LAMK

Torstai 17.2 klo 12-18.30 Liiketalouden laitoksen auditorio, Ståhlberginkatu 4 C

Tutorointi ryhmäohjauksena

12.00-12.15 Seminaarin avaus

Leena Penttinen, kehittämispäällikkö OHTY

12.15-12.45 Tuutoroinnin muotokuva amk:ssa ja yliopistossa. Tutorkyselyn tuloksia.

Terhi Skaniakos, projektitutkija OHTY

13.00-17.30 Rastireitti vertaisohjaukseen

Kierrettävänä 4 työpajaa. Alkamisajat klo 13.00, 14.30, 15.30, 16.30.

HUOM! Kahvitauko klo 14.00-14.30.

1. Toiminnallisia menetelmiä ryhmäyttämiseen. Tanja Kupiainen, Copsa.
2. Vertaistukea symbolityöskentelyllä. Terhi Skaniakos, OHTY.
3. Ryhmän aktivoinnin työvälineitä. Leena Penttinen, OHTY.
4. Avaimia Callidus-tutorointiin. Reima Kallinen, HAMK.

17.45-18.30 Päivän yhteenveto

Perjantai 18.2 klo 10-16 Liiketalouden laitoksen auditorio, Ståhlberginkatu 4 C

Vertaistuki ja ohjaus opintoihin sitouttamisena - miten opintojen edistymistä voidaan tukea?

10.00-10.15 Opintopolulle tukea yhteistyöllä

Leena Penttinen, kehittämisspällikkö OHTY

10.15-11.30 Paneelikeskustelu: Opintojen viivästymisen ja keskeyttämisen haasteet
Asiantuntijoina Juhani Rautopuro (tutkija, Campus Conexus-hanke), Johanna Penttilä (tutkija, OTUS), Jaana Mantela (seutukoordinaattori, To Care, To Dare, To Share -hanke). Paneelin vetäjänä Heidi Salo, Tuutor- ja kv-asioiden sihteeri LAUREAMKO.

11.30-12.15 Ideapaja: Viivästymisen tunnistaminen ja siihen liittyvät hyvät käytänteet

Työskentelyä ryhmissä ja purku

12.15-13.15 Lounas (omakustanteinen)

13.15-13.45 Ohjausyhteistyön mahdollisuuksia

Johanna Annala, tutkija Campus Conexus -hanke

13.45-14.45 Ohjausyhteistyön käytänteiden esittelyä esimerkkien avulla

▫ Yhteisöllisyyttä yli rajojen - tuutoriopettajien ja tuutoriopiskelijoiden ryhmä- projekti Otaniemen Laureassa. Opiskelijat Riikka Pasanen, Anne Toikko.

▫ Oped-Exon pilottikokemuksia. Koulutusassistentti Reima Kallinen, HAMK.

14.45-15.45 Ideapaja: Ohjausyhteistyö omassa oppilaitoksessa

Työskentelyä ryhmissä ja purku kahvin lomassa

15.45-16.00 Seminaarin päätös